

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 2

februari 1966

pris 1:50

Vård på konvalescenthem ger

Rekreation ● Vila

Vinter ● Sommar

- KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA
Telefon: Växjö 0470/601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster
- KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
SUNNE (Värmlands län)
Telefon: Sunne 0565/271 65 — Plats för 26 gäster
- FJÄLLFARARGÄRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÄKER (Jämtlands län)
Telefon: Undersäker 11 — Plats för 24 gäster
- FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster
- KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÅSLJUNGA
Telefon: Klippan 0435/600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster
- LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Karlshamn 0454/260 11 — Vintertid 0454/115 66
Plats för 12 gäster
- SVANHOLMENS VILOHEM, SVANSHALS, OSBY
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Telefon: 0479/117 14 — Exp.: Almbäcksgat. 2 B, MALMÖ C
Telefon: 040/ 157 95 — Plats för 27 gäster

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjukas lokalföreningar

Eftervård ● Förebyggande vård

i avkopplande miljö och natursköna trakter

Tidningsdöd och annonsmarknad

Vid varje årsslut får vi räkna en del tidningar och tidskrifter, som inte orkar med ett nytt år. Klimatet är bistert för det fria ordet och man frågar sig hur "koncentrationen" inom tidningsvärlden skall sluta. Vid varje tidnings nedläggande står en stor skara sörjande vid det avlidna bladets bår. Om sorgen kan bara kort sägas att den förefaller sympatisk mot den döde, men den hjälper inte stort. I varje fall har vi inte sett någon tidning vakna upp till nytt liv enbart av de sörjandes välvilja. Det hjälper inte efteråt hur välvilliga kommentarerna än är kring en tidnings hädanfärd.

När Stockholms-Tidningen fick sin dödsdom blev vi alla, oavsett politisk hudfärg, upprörda. Det dramatiska meddelandet ekade i riksdagens korridorer och vi hörde en upprörd statsminister ge sina bittra kommentarer till Stockholms-Tidningens fall. En stor rikstidning har många strängar på sin lyra; den rör sig också på en hög kostnadsnivå. Vi som arbetar i det mindre formatet känner också ekonomins hårda piskslag. Vi har aldrig talat mycket om våra ekonomiska problem, dvs. hur det är att hålla Status vid liv, i våra spalter. Problemet verkar väl också löjligt litet vid sidan av t. ex. Stockholms-Tidningens miljonbe-
lopp. Många som läser eller köper vår tidning tänker väl oftast mest på ändamålet, mindre på de praktiska svårigheter, inte minst av ekonomisk art, vilka är förenade med vårt arbete för att Status skall komma läsekretsen tillhanda.

Detta är att tala i egen sak. Men de senaste händelserna på den svenska tidningsmarknaden tycker vi motiverar att något säges även från vårt håll. De ekonomiska lagar-

na gäller även för oss, även om våra ekonomiska problem i jämförelse med dagspressen ter sig relativt obetydliga. När arbetarrörelsens tidningar startade i vårt land var det fråga om stor offervilja och solidaritet från enskilda människor, som ställde sig bakom till synes mycket vanskliga företag, ekonomiskt sett. Men tidningarna kom ut i alla fall. Man kan gott dra en jämförelse med hur det gick till då Status kom ut. Det var sjuka människor, som ansåg sig behöva ett språkrör, en egen stämma i "offentlighetens breda bröst" för att nu uttrycka det mera högtidligt. Status kom ut, uppuren främst på offerviljan hos svårt sjuka människor, människor som reellt sett saknade egna utkomst- och framtidsmöjligheter men ändå trodde på idén om en framtid för sin föreningsrörelse.

Om vi någorlunda uppfattat den historiska bakgrunden och går direkt på dagens läge så är bara att konstatera dagens realiteter. Det nyttar inte mycket att tala om pionjärgärningar i dagens hårda tidskriftsklimat. Att göra tidningar kostar mer än de flesta tror — även en tidskrift med vårt begränsade område får bita i de ekonomiska kalkylernas taggtråd. Den saken tål att upprepas.

Vill man ha "flera stämmor" i vår demokratiska presskör kan inte tidningsdöden få gå fram på det här sättet. För vår del kämpar vi vidare och är nog självmedvetna att tro, att det nyvaknade intresset för de handikappades livsvillkor, vilket tycks bli allt mera markant, också förutsätter att deras tidskrifter åtminstone får möjlighet att existera. Att vi ska kunna få några större resurser — som man nu räknar med i modern

tidningspress "som slår" — är väl helt uteslutet. Men detta att ändå kunna åstadkomma en tidning, även från vårt håll — redan i detta ligger en stor tanke. Vem behöver ett eget språkrör om inte de medborgare, som på grund av sjukdom och handikapp sitter mest i kläm? Den frågan tål att fundera på även i ett samhälle där taxeringskalendern visar ett stigande antal miljonärer, liksom möjligheterna att göra respektabla inkomster på "extraknäck" och liknande manipulationer för att öka innehållat i plånboken.

Även inom tidningsvärlden talar Änu inkomsterna sitt tydliga språk. Det låter idag ihåligt och verklighetsfrämmande att vädja till "solidaritet och offervilja" från människor som vill ha en tidning av ideella skäl. Det är annonsörerna som bestämmer "upplagespiralens höjd", säger man. Och annonsörerna uppträder inte, så vitt vi vet, bland sörjarna kring nedlagda tidningar. De frågar sig var annonser ger bästa resultat. På den punkten gapar ett väldigt svalg av oförståelse mellan folk som vill köpa och sälja och de s. k. kulturskribenterna av facket. Annonsörernas bristande intresse för pressopinion med blandad kör har påtalats kraftigt — det är annonsörerna som bestämmer upplagespiralens höjd.

För att nu återigen tala i egen sak så är Status inget s. k. enkelriktat medlemsblad. Tvärtom vänder vi oss till en ganska bred allmänhet, som trots det bistra tidskriftsklimatet ändå visar oss intresse. Som tack här-
för försöker vi efter måttet av våra ansträngda resurser göra en så bra tidning vi av ekonomiska skäl kan åstadkomma. Som förespråkare för landets största sjukdomsgrupper —

Engelsk ö med skattefri tobak har hög frekvens av lungcancer

På ön Jersey — en liten ö utanför engelska kusten — har man egna skattelagar, vilket medfört att tobaken på ön är skattefri. Hur inverkar detta på rökvanorna? Jo, det kan anses klart att jerseyborna är världens mest rökande folk. Tobakskonsumtionen är alltså väldigt hög. Det har också konstaterats att av alla som dör av tumörsjukdom på den ön har mer än 40 % drabbats av lungcancer. De många utredningar vi haft på senare år om tobaksrökningens inverkan då det gäller förekomsten av lungcancer har bl. a. haft till uppgifter att försöka kartlägga sambandet lungcancer—tobaksrökning. Svårigheten att finna sambandet ligger också i att det finns luft-

föreningar av andra slag än tobaksrök man måste räkna med. Nu brukar det i regel blåsa friska vindar omkring ett öfolk. Utgår man från att luftföreningar av annan art än tobaksrök är mindre på den här ön än i storstäder så kan man kanske slå fast att tobaksröken är en tämligen ensam bov i dramat. Sedan är det väl högst tveklöst att ge sig på skattefriheten på tobaken — att vara fri från skatt är något av önsketänkande hos en skattetyngd mänsklighet. Men får man lungcancer på grund av den eftertraktade skattefriheten är ju "befrielsen" inte så mycket värd. Vi får väl fundera på detta då vi ska göra den obligatoriska självdeklarationen.

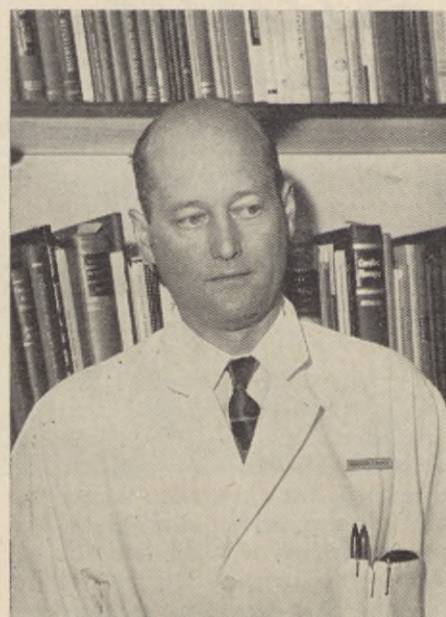
de hjärt- och lungsjuka — anser vi oss företräda en mycket stor grupp sjuka och handikappade medborgare. Hur påverkar detta annonsörerna? Läkemedelsindustrin, som väl bör ligga nära till för oss, har aldrig skämt bort oss med några större mängder annonser. Trots att vi dock representerar stora grupper människor läkemedelsindustrin — som minsann inte sparar på annonser i andra blad — borde ha intresse av att nå, nämligen konsumenterna av mediciner! Nej, de annonserna går till andra blad och vi har bara för vår del att konstatera att annonsörerna också på vårt område följer sina "egna lagar", oberoende av tidningsdöd och olika folkopinioner.

Är det nu riktigt rätt att skjuta Askulden på annonsörerna och deras bristande sinne för tidningarnas livsvilja? För vår del tror vi inte på någon snabbare sinnesändring, eller kursförändring, hos annonsörerna, trots den debatt nedläggandet av

Stockholms-Tidningen rivit upp om annonskostnadernas avgörande inverkan på tidningsekonomi. Någon metod att få annonsörerna att "strö" ut sina annonser lite jämnare över olika blad finns inte. Man kan inte lagstifta för annonsörer som man gör om pensioner och sociala förmåner av olika slag. Många menar väl också att de grupper, som vill ha språkrör för sina intressen, får betala fiolerna för sina tidningar själva. För oss återstår den gamla beprövade vadmalskostymen: att lita på solidaritet och god vilja hos våra egna medlemmar plus en hel del annat gott folk som håller sig med Status. Om en och annan annonsör döljer sig i skaran vill vi också uttrycka vår glädje över detta sanna sinnelag. Vi gör så gott vi kan på våra magra resurser. Någon större rubbning i maktbalansen annonsörer—folkopinion kan f. n. inte skönjas. Om det nu inte sker under i detta nådens år 1966.

Sixten Hammarberg

Hjärtspecialist i kulturdebatten

Professor Gunnar Biörck

Som stridsglad skribent i medicinska kretsar intar professor Gunnar Biörck en särställning bland läkare i Sverige.

Nu senast har han gett några synpunkter på svenskt kulturliv i Svenska Dagbladet. Detta har upprört kulturskribenterna av facket och chefredaktör Olof Lagercrantz har fyrat av stora kanonen i Dagens Nyheter. Redaktör Allan Fagerström i Aftonbladet råder för sin del redaktör Lagercrantz att "söka en hjärt-specialist". Vi väntar vid pressläggningen på professor Biörcks svar!

STATUS

ger sociala och medicinska fakta i lättläst form.

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red.: David Bagares Gata 3, 1 tr., Sthlm C
Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24
Postadr.: Box 3196, Stockholm 3
Postgiron: 95 00 11

Annonspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida ..... 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

VEM VÄNTAR LÄNGST — PATIENTEN ELLER DOKTORN?	6
UNDERSÖKNING BLAND MÄN VISAR MEST BRONKIT	9
KONSTGJORD KULVENTIL HJÄLPTE HJÄRT-PATIENT	10
TURKIET HAR 700.000 TBC-SJUKA	10
"SKÄGGET" PÅ RIKSDAGSÖPPNANDE	11
BILDKRYSS	19

OMSLAGSBILD: Avsked vid båten.

Bristande förtroende mellan socialvård och press

debatteras ibland och nu senast i den nya tidskriften *Socialt Forum*, där en direktör inom nykterhetsvården, Lars Bremberg, har tagit fram stora huggvärjan. Hans artikel är arg på många punkter. När en av våra största tidningar ska göra ett reportage från en vårdanstalt för alkoholmissbrukare väljer man "landets mest nerslitna" säger han. Om journalistens syn på socialvårdaren heter det: i anslutning till att en journalist låtit skriva in sig (på falska uppgifter) för att få stoff till artiklar från ett vårdhem: "Journalister av detta slag tycks betrakta socialvårdens myndigheter ungefär som om de vore organ för någon förhatlig främmande regim gentemot vilken det fria ordets företrädare ej behöver visa normal anständighet. De som arbetar inom socialvården betraktas inte som fullvärdiga och läkaberättigade människor. De är byråkrater, som ser till paragrafen hellre än till människan, som trivs med att plåga sina medmänniskor, som oskickligt fumlar omkring, snubblande på försummelser och omänskligheter — — —"

Hur är det med ledarskribenterna då? De brukar ju vara "förståndigare" än de där reporterhajarna, som flyger omkring ute på fältet och snokar. De är inte en bit bättre enligt nykterhetsdirektören: "Ledarskribenterna är föga mer skickade att ge nyanserad framställning. Under de senaste veckorna har bl. a. Dagens Nyheter och Aftonbladet slarvigt hasplat ur sig oriktiga och osmälta synpunkter på nykterhetsvården — — —"

RIKSDAGSNYTT FINNS PÅ

SIDAN 16!

Posten meddelar numera ej
obeställbart utgivarkorsband.

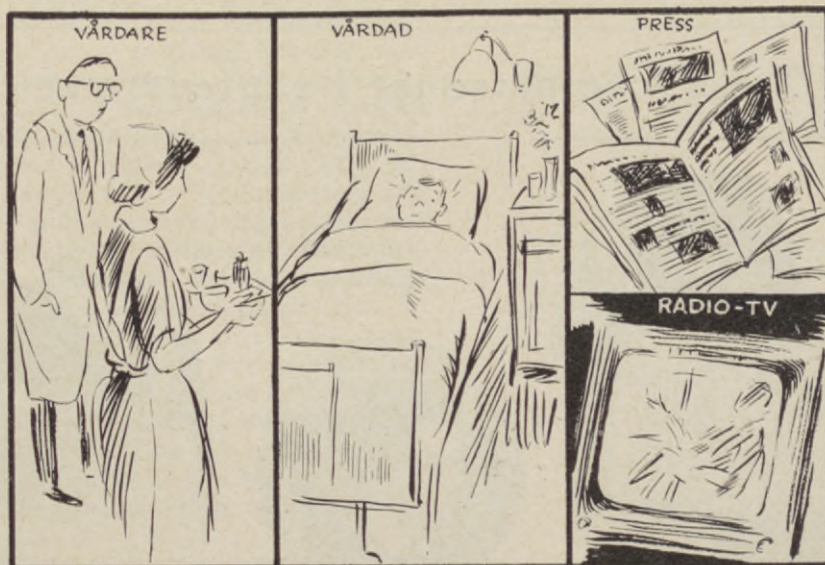
Anmäl därför adressändring i god tid
till tidningens expedition.

I en annan aspekt gör författaren gällande att "den mästrande attityd pressen visar socialvården" har en högst allvarlig konsekvens för de människor det i själva verket gäller: "Dålig information skrämmer bort allmänheten från vårdorganen."

Vi ska inte uppehålla oss längre vid argheten i artikeln. Nog tycks det vara fråga om en riktig "förtroendekris". Så långt kan man helt instämma. När det sedan gäller detaljerna rör det sig i extrema fall om två typer av människor här som gärna inte kan ha samma syn på "vårduppgiften". Journalisten brinner av lust att "avslöja"; därför söker han i regel inte upp den nyaste och nyligen invigda vårdanstalten, han vill helst gå omkring utan "övervakningsskydd" av någon ansvarig under rundvandringen och

slutligen vill nog också journalisten få tillfälle att prata med de vårdade utan att de styrande på inrättningen får lyssna på samtalet. Att göra såna här "fria" besök är inte alltid så lätt för redaktörerna, åtminstone inte på alla slag av vårdanstalter. De ansvariga har också ofta många "regler och hänsyn" att åberopa då det rör sig om en tidnings begäran att få komma. Man talar olika språk också. Socialvårdaren talar ofta om "behovet av mera personal", bristande tid och resurser av olika slag osv. Han har också något "överorgan" av något slag någonstans; någon som helst borde titta på hans tal innan det lämnas ut till journalisten. Ofta vill man "titta på manuskriptet innan det går i tryck" osv. För journalisten finns risk att hans reportage blir alldeles urvattnat och intetsägande, om han ordentligt följer alla "försiktighetsåtgärder". Nog finns det problem att ta upp till debatt mellan vårdare och pressmän. Och slutligen var det en tredje part som viskade något om "rätten till riktig information".

VÅRDARE — VÅRDAD — "INSYNYNEN"

Pressens insyn i omvårdnaden om människorna har vållat debatt. Journalisterna är elaka, tycker en del vårdare, de är "inträngande", men saknar egentlig sakkännedom om de problem de ger sig på tycker andra. Det är gott att man har den vårdades välbefinnande i åtanke på olika håll. Men formerna för att ge uttryck åt denna sympati tål att diskuteras — debatt alltså!

Vem väntar längst — patienten eller doktorn?

Debatten om väntetiderna på sjukhus och öppna mottagningar har blossat upp igen efter ca ett års vila. Siffror, som hittills redovisats om väntans orsaker — de härstammar från England — visar bl. a. att:

1. Majoriteten av patienterna "var punktliga".
2. 13 % av "klientelet uteblev" utan avbeställning.
3. 10 % kom upp till 15 minuter försent till mottagningen.

Hur var det då med doktors egen respekt för mottagningstiderna? Därom säges, att doktorerna passade tiderna "ännu sämre", men det var förlåtligt därför att doktorerna i regel "faktiskt hade annat att göra". Patienterna antages i stor utsträckning vara sjukskrivna. Därför borde de ha bättre möjligheter att passa tiden osv.

Väntetiden och dess verkliga längd

De nämnda uppgifterna får naturligtvis tas med en ordentlig nypa salt. Man får inte förenkla problemet. Det finns något som heter "remiss" i sjukbehandlingen och det betyder i korthet att man skickas från en läkare till en annan, en specialist. Och specialisten är ofta en mycket upptagen

läkare — han kan ha en lång väntelista av "remisser" och den "nya" remissen kan få vänta minst en månad på många kliniker, innan vederbörande specialist kan nås. Har man sedan fått sin "lapp" och sitter i väntrummet är det inte alls säkert att dörren till specialisten öppnas precis på det klockslag som står på lappen. — Doktorn är upptagen i telefon, doktorn fick ett "hastigt besök" — doktorn finns någonstans bakom den stängda dörren. Patienten räknar minuter och bläddrar i tidskrifterna...

Hur många timmar som går bort i väntetider är ett problem för sociologerna att pillra med. Talar vi med arbetsmarknadsstyrelsens chef rör det sig om förlorade produktiva arbetstimmar, finansministern mumlar säkert något om förlorade skatteinkomster. Patienten bläddrar vidare i tidskrifterna och är säkert med om att det är "bortkastad" tid... kanhända är han också för ögonblicket ense med Sträng om de förlorade skattepengarna. Främst är det dock fråga om hälsan och att få träffa medicinmannen så snart som möjligt.

Ekonomi och sjukhusorganisation

Det torde vara obestridligt att patienten i många fall förlorar pengar på att vänta och att den verkliga väntetiden inte är de

kvartar och halvtimmar man sitter på stolen och vrider sig i väntrummet. Doktors dröjsmål kan bero på att han är alltför belastad med uppgifter, som normalt inte borde tillkomma honom i egenskap av "specialist". Och på tal om att vara upptagen — finns det inte en benägenhet att även fråga doktorn om saker som kan betecknas som ganska onödiga? Denna sport — att fråga doktorn om allt — kan vara mer eller mindre utvecklad. Det allvarliga i sammanhanget är att många små detaljer stjälar tid från doktorn, tid som kunde användas bättre. Man kanske även här — som på möten där talglädjen är alltför stor — borde införa någon form av tidsbegränsning. Sjukhusens organisatörer borde — utan att förgripa sig på doktors handlingsfrihet — vara med och diskutera väntelistans problematik.

Hoppet står till datamaskinen

Med övergången till korttidsvård och allt flera specialister och kliniker av olika slag blir problemet med väntetiderna alltmera markant. I Stockholm har man tillsatt en kommitté; riksdagen har också gett direktiv om utredning av väntetiderna. Kanhända får vi bereda oss på en ganska lång "väntetid" innan de olika utredningar som är på gång blir färdiga. Hoppet står till datamaskinen, som blivit något av en frälsarkrans för olika utredare. Måtte datamaskinen också ganska snart kunna kartlägga hon eller han som sitter i väntrummet och bläddrar i tidskrifterna!

Tre nyckelpersoner i väntedramat

LÄKAREN: har också annat att göra, hans dagliga rutin är starkt mekaniserad av "prover" etc.

PATIENTEN: är medveten om att hans tid rinner bort i väntan på doktor och "besked".

SYSTEMEN: har sitt jobb, som inte är bara att "prata med patienter".

ORD SOM STÄMPLAR

I Stockholms-Tidningen anmärker kulturskribenten Folke Isaksson på landshövding Ragnar Casparsson för att den senare använder ordet "klientel" om utläningar.

Ingen talar t.ex. om "klientel" då det gäller landshövdingar och andra tjänstemannagrupper. Ingen talar heller om "LO-klientel".

Ordet "klientel" är tydligen ett samlingsord för minoriteter, inte för vanliga normala medborgare.

Ordets innebörd verkar nedsättande. Ska vi inte byta ut diskriminerande ord mot trevligare beteckningar?

FRAMTID – ÄVEN FÖR OSS

Vid årsskiftet släppte Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka (RHL) ut en ny folder med slående information om problematiken på handikappområdet.

Människor drömmer och planerar. Försöker att på bästa sätt ordna för sin framtid. Men ibland bryts "den lyckliga gången" vi räknar med. Utbildning, arbete, karriär och familjebildning kan uppskjutas eller

spolieras på grund av långvarig sjukdom och handikapp.

Tuberkulosen var länge ett svårt hinder. Medicinska framsteg har medfört att situationen förbättrats. Nu kan den tbc-

UTBILDA FLERA REHABILITERINGSLÄKARE VÄDJAR USA-EXPERT

Man har stor brist på utbildade rehabiliteringsläkare i USA, säger professor Frank H. Krusen vid Temple University, Philadelphia. Av över 250.000 legitimerade läkare i USA är blott 500 läkare utbildade rehabiliteringsläkare. Efterfrågan på sådana läkare stiger nu så snabbt att man inte har några möjligheter att klara de aktuella behoven. Detta är ett nationellt folkhälsoproblem av första ordningen, anser professor Krusen.

Man måste även se till att det finns lärare i rehabilitering — blott vid hälften av landets medicinska fakulteter har man professorer kompetenta att föreläsa inom fysikalisk medicin och rehabilitering. Omedelbart behövs mellan 500 och 2.000 rehabiliteringsläkare för att fylla vakanserna vid medicinska utbildningsanstalter, sjukhus och rehabiliteringscentra. Och behovet kommer att fortsätta att stiga.

Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) har påpekat behovet av rehabiliteringsläkare i Sverige — vi är nog betydligt mer underutvecklade på detta område än i USA. I sammanhanget framhöll HCK lämpligheten av att svenska läkare fick utbildning, t. ex i USA och Västtyskland, i rehabilitering, och att utbildningsavtal upprättades med medicinska institutioner i dessa länder. Även England torde ha åtskilliga lärdomar att ge oss på området. Vi talar så förfärligt mycket om rehabilitering i dagens Sverige. Däremot är det ganska tyst om hur vi ska få ett tillräckligt antal utbildade rehabiliteringsläkare och annan rehabiliteringspersonal. Hur är det t. ex. med tillgången på sjukgymnaster?

Status varje månad

ger aktuell information om vad som händer inom socialmedicin och socialpolitik.

sjuka få bot — och även arbete. Varför finns det då ett riksförbund?

Tyvär är den ljusnande bilden av eftervård och arbetsmöjligheter — som vi alla vill se — inte förverkligad ännu. Dagliga kontakter med många sjukdomsdrabbade ger en annan bild. Alla problem är inte bortblåsta den dag man skrivs ut från sjukhuset. Nedsatt arbetsförmåga kan kräva omskolning. Finns tillräckliga resurser härför? Tyvärr möter man ofta en alltför utbredd "allt-är-bra-attityd", som inte stämmer med verkligheten.

Samhället med bostäder, arbetsplatser, arbetsmiljöer och en alltmer växande trafik har utformats efter den friska människans mönster.

Är rytmen i dagens samhälle "grade-rad" för nedsatt lungkapacitet eller för ett hjärta som krånglar?

Finns det lämpligt arbete för 45-åringar som "inte får ta i så hårt"? Hur klarar sig familjen när husfar eller husmor har en långvarig sjukdom?

Frågorna är många. Visst har tryggheten ökat genom insatser av samhället, organisationer, företag och enskilda. Men den kan och måste ytterligare byggas ut. Än är vi bara vid början på lösningen av de handikappades problem.

RHL behövs för att föra sjukdomsgruppernas talan, för samverkan och konstruktiv samhällsbyggande i framtiden.

PETE SER PÅ PROBLEMEN I STORT ...

OM JAG ÄR EN DEL AV VÄRLDEN
DÅ ÄR JU VÄRLDEN EN DEL AV
MEJ..

HUR HAR VI DET MED VÅRA BEN?

Åderbråck innebär en utvidgning av de blodådror, som för blodet från vävnaderna tillbaka till hjärtat. Det är således ben och lår som drabbas. Besvären kan vara mycket smärtsamma och ofta blir patienterna invalidiserade i större eller mindre utsträckning.

Numera finns dock goda möjligheter att förebygga uppkomsten och genom tidig behandling hejda sjukdomens utveckling.

Man vet ganska litet om orsakerna till åderbråck, men man misstänker att de kan bero på ärftlig svaghet hos den elastiska vävnaden i kärlväggarna. Venväggen antas ge efter för blodets tryck inifrån, och detta innebär att ådern blir vidgad, förlängd, och får en mer slingrande bana.

Tvåbenta varelser

Åderbråck förekommer inte hos fyrfota djur och det är utan tvivel människans utveckling till tvåbent varelse, som är sjukdomens djupaste orsak. Då vi står upprätta utsätts benens blodådror för ett starkt tryck. Vi är alltså i princip mottagliga för sjukdomen och den ärftliga svagheten kan förmodligen inte härledas till närliggande generationer.

Hos personer som i arbetet måste stå länge utan möjlighet att röra sig tillräckligt, är risken särskilt stor att trycket i venerna på underbenen och även låren så småningom skadar venväggen. Är denna inte tillräckligt smidig och motståndskraftig, ger den efter så att venröret vidgas och förlängs. Risken för detta är större i de ytliga venerna än i de djupa, som ligger skyddade av muskulatur.

Bensår

Åderbråck är sällsynt hos barn och ungdomar, men blir sedan allt vanligare efter 20-årsåldern. 3—4 gånger fler kvinnor än män får sjukdomen och detta beror bl. a. på havandeskapets påfrestningar. De vanliga tidiga symtomen av åderbråck blir en känsla av tyngd och spänning i benet, särskilt då man står upp. På kvällen svullnar benen och sedan kommer kramper i vaderna under natten.

Vid utbredda åderbråck pumpar blodet, när man står upp, fram och

Över 100.000 åderbråck, med det är ingen livshotande sjukdom

åter i benens vener. Venblodet når då aldrig lungorna för syrsättning och därför blir huden på underbenen mer blå än normalt.

I det läget, i detta stadium av sjukdomen, som inte bör oroa om man

Över hundratusen personer i landet stapplar omkring på svullna ben. De har nedsatt arbetsförmåga, smärtor och känner sig trötta. Nära en tredjedel har svårläkta bensår. I de flesta fallen är orsaken åderbråck, som tillhör våra folksjukdomar. Till det positiva hör att åkomsten inte är livsfarlig.

HENRIK THÖRNBLAD

har läkarkontroll, måste man vara mycket försiktig så att det inte uppstår hudavskrapningar eller småsår på underbenen. Dessa blir i så fall mycket svårläkta bensår.

Motverka åderbråck

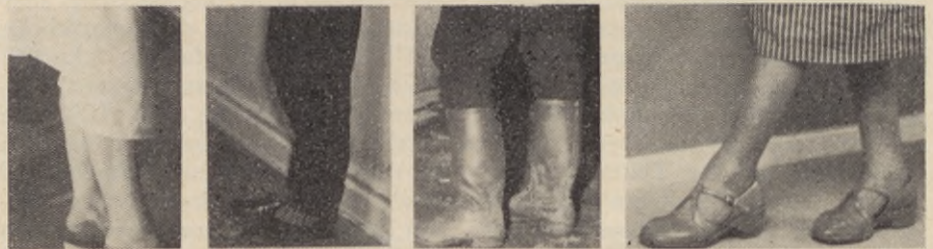
Man kan göra en hel del för att motverka uppkomsten av åderbråck. Man bör t. ex. undvika att arbeta i stående ställning. I många yrken är

detta ganska orealistiskt, men i synnerhet äldre personer kan ha stor nytta av att en eller två gånger under arbetstiden lägga sig på rygg med höjda ben. I detta avseende bör också arbetsgivarna ha förståelse för problemen (det är bara fråga om några minuter) och bästa medicinska resultat nås enkelt: Man lägger sig på golvet med benen rakt uppåt efter en vägg...

Åderbråck är som sagt en mycket besvärande och rörelsehämmande sjukdom. De som känner tidiga besvär kan ha stor nytta av åderbråckstrumpor eller en vanlig elastisk binda. Läkarna kan också ge injektioner. I svåra fall måste man operera och det är då ofta den bästa behandlingsmetoden. Denna teknik har utvecklats under senare år och går ut på att läkarna söker stänga till de förbindelser som finns från det yttre till det djupa vensystemet. De skadade ytliga ådrorna avlägsnas samtidigt.

Resultaten blir ofta goda, även om benen vid långt gångna åderbråck inte blir helt friska. Och som vanligt gäller regeln, att ju tidigare man söker läkare och en riktig behandling kan sättas in, desto bättre blir resultatet.

BENENS DAGLIGA ROLL...

Att undvika arbete, t. ex. i stående ställning, där benen måste ansträngas är föga realistiskt, men det kan vara nyttigt att en eller två gånger under arbetstid lägga sig på rygg med höjda ben. Hur många människor bryr sig om att göra sänt?

"Slumpundersökning" bland 50 åriga män visar mest kronisk bronkit

Patientmaterial från sjukhus avspeglar i många fall dåligt befolkningens sjukdomar. För att få hållbarare fakta om sjukdomar hos folk i största allmänhet har man därför främst i USA och England, gjort s. k. populationsstudier, dvs. man undersöker grupper av människor, såväl friska som sjuka, med standardiserad metodik. I Sverige har endast enstaka sådana studier gjorts. Nu föreligger dock en sådan undersökning i Göteborg. Två läkare, med. lic. Lars Wilhelmsen och med. lic. Gösta Tibblin, redovisar slutsatser från en undersökning på 50-åringar, 855 slumpvis utvalda män. Ursprungligen rörde det sig om 973 män, födda 1913, som slumpvis utvaldes av Uppbördsverket i Göteborg den 7 nov. 1963. Av dessa har emellertid sammanlagt 20 avlidit, flyttat från staden eller varit borta från Göteborg innan undersökningen genomförts. Av de återstående 953 undersöktes 855 på Sahlgrenska sjukhuset och ytterligare 40 i deltagarnas hem. Sammanlagt undersöktes således 92 % av de utvalda. Endast 24 personer vägrade undersökning. En analys av bortfallet har visat att de som inte kom till undersökningen hörde hemma i de lägre inkomstgrupperna. De var gifta i endast 35 % mot 85 % i den sjukhusundersökta gruppen och ca 50 % återfanns i Nykterhetsnämndens register.

Vad har man då fått veta om "1913 års män"? I korthet rör det sig om olika sjukdomar i lungor och luftvägar, tbc, astma, "blodhosta" etc. Hos dem med aktuella sjukdomssymtom visar den s. k. kroniska bronkiten stor dominans. För diagnosen av bronkit har fordrats hosta med upphostningar på morgonen och på dagen eller på natten under minst tre månader per år. Det förefaller alltså vara så att den kroniska bronkiten är en realitet i

Forts. å sid. 10

DMSO - Nytt universalmedel medicinalstyrelsen nu varnar oss för

Sedan upptäckten av penicillin och cortison har inget medicinskt preparat väckt så stor uppmärksamhet både bland läkare och lekmän som DMSO. Det är den nu över hela världen kända förkortningen för en kemisk substans som egentligen heter dimetylsulfoxyd. Tusentals läkare håller för närvarande på och provar det nya medlet och tjuotals med vetenskapliga avhandlingar har redan skrivits om det. Vägen från laboratoriet till apoteket har varit ovanligt kort. Fastän det bara är fem år sedan amerikanska kemister gjorde de första experimenten med det finns DMSO redan på apoteken i ett fler-

lignin, vilket är en avfallsprodukt vid papperstillverkning som man tidigare haft svårt att finna användning för.

Historien om DMSO:s tillkomst är rik på tillfälligheter och överraskningar. För att pröva dess lösningsförmåga för växtskyddsmedel försökte en amerikansk kemist att spruta in det på träd tillsammans med färgämnen. Till sin förvåning fick han på detta sätt till och med stora träd att färgas från roten till bladspetsarna — ett påtagligt bevis för DMSO:s enastående förmåga att genomtränga växternas organismer. Då ämnet blandades med insektmedel trängde det också igenom gummihandskarna som kemisterna använde och in i deras hud så att de råkade ut för förgiftningar. Det var då som den medicinska forskningen blev intresserad.

Det visade sig att ämnet bland sina många egenskaper också kunde skydda djupfrysta organ som användes vid transplantationer vid köldskador. En läkare som av misstag fick en smula DMSO på handens översida kunde redan efter en kvart till sin förvåning konstatera en ovan smak i munnen och samtidigt började hans utandning att lukta vitlök. På denna osannolikt korta tid hade ämnet alltså tillryggalagt vägen från handen till munnen.

Forts. å sid. 10

Receptfritt undermedel ger synfel

Det nya "mirakelmedlet" DMSO, som man hoppats mycket på som bot mot smärta, svullnader, ledsjukdomar och inflammationer av skilda slag, har visat sig ge biverkningar i form av synrubbingar. Medicinalstyrelsen har tills vidare stoppat alla kliniska prövningar av medlet i Sverige och varnar för okontrollerad användning.

tal länder under olika handelsbeteckningar, Hyadur, Emipront, DMS 70, DMS 90 och Infiltrina.

Denna nya stjärna bland de farmaceutiska preparaten ser inte särskilt imponerande ut. Medlet är glasklart, flytande och luktfritt som vatten. Att substansen som är besläktad med acetone var ett utmärkt lösningsmedel för olika ämnen har man vetat länge och sedan 1950 har det också fått industriell användning bland annat inom konstfibrerindustrin, framför allt på grund av att en av Amerikas största pappersindustrier fått fram en metod att utvinna DMSO i stora mängder ur

Sedan denna artikel skrevs har oroande rapporter om "undermedicinen" DMSO strömmat in. Man har bl. a. misstänkt att medlet kan ge upphov till farliga blodförändringar. Medicinalstyrelsen i Sverige har också tillsvidare stoppat alla kliniska prövningar av medlet. Det rapporteras från USA nyligen att kontrollorganet för läkemedel, Food and Drug Administration, ingripit mot ett läkemedelsföretag för underlåtelse att anmäla biverkningar hos preparatet, vilket medfört 200.000 kr. i böter för företaget.

KONSTGJORD "KULVENTIL" HJÄLPTE HJÄRTPATIENT

Vid medicinska högskolans sjukhus i Shanghai har man för första gången ersatt klaffen mellan vänstra hjärtkammaren och hjärtförmaket med en konstgjord kulventil. Operationen utfördes på en 34-årig kvinna, som under femton års tid lidit av en reumatisk hjärtåkomma, vilken gjort att hon de senaste fyra åren varit helt bunden vid sängen. Efter några månader — dvs. efter det att operationen utförts — var hennes hälsotillstånd mycket gott. Hon kan nu ta regelbundna promenader utomhus och alla tidigare symptom på den

kroniska sjukdomen har försvunnit. Den artificiella hjärtklaffen består av en liten kula, tillverkad av speciellt material som är beständigt mot syror, alkaliska ämnen och hetta. Kulan ligger i en ram av rostfritt stål. Enligt företagna prov skall "kulventilen" kunna fungera i 42 år utan att slitas. Arbetet med "kulventilen" har jämte hållfasthetsproven tagit 27 månader. Innan klaffen opererades in på den kinesiska kvinnan hade man med framgång provat den på djur.

TURKIET HAR 700.000 TBC-SJUKA

I Turkiet brottas hälsovården med ett tuberkulosproblem, som mätt med de siffror statistiken redovisar måste vara ett folkhälsoproblem av synnerligen allvarlig karaktär. Mer än 56 % av hela befolkningen är infekterad av tbc. Följande siffror i yngre åldersgrupper, där man satt 20-årsåldern som gränsår, ger en uppfattning om läget. Man skiljer på tbc-frekvensen i byar, småstäder och storstäder enligt följande procent-satser för infektion:

1. Byar ..... 68,6 %
2. Småstäder .... 79 %
3. Storstäder .... 85,9 %

För åldersgrupper över 40 år är siffrorna något gynnsammare. Sam-

manlagt på en befolkning på ca 30 milj. invånare finns idag mer än 700.000 tbc-sjuka registrerade. I Turkiet finns 87 fasta och 12 rörliga skärmbildsanläggningar. 21 milj. av den turkiska befolkningen lever i byar och småstäder, där det är svårt att organisera vårdformerna. Många lever "uppe i bergen", där existensvillkoren är svårare än på andra håll, bostäderna osunda osv. I storstäderna har man, trots hög tbc-frekvens, relativt större möjligheter att bringa de sjuka behandling och vård. I många städer bygger man sjukhus (hälsocentraler) och ute på fältet söker man praktisera ambulatorisk kemoterapi och behandling under rörliga former för att stoppa tuberkulosen.

■ "SLUMPUNDERSÖKNING"

Forts. fr. sid. 9

vår befolkning. Siffrorna visar också att av de 65 diagnostiserade bronkiterna hade endast 3 legat på sjukhus för sin lungsjukdom.

Vem är det då som får kronisk bronkit? Fakta i undersökningen vi-

sar att medelinkomsten för bronkitgruppen är lägre än för de övriga. Tar man månadschyran som värde-mätare visar det sig att den ligger lågt. Detsamma gällde arbetstiden. Andra studier har också pekat på ett klart samband mellan socialekonomiskt status och kronisk bronkit. Bronkitgruppen visade också en något större hjärtvolym än övriga grupper.

■ DMSO — NYTT UNDERMEDEL...

Forts. fr. sid. 9

Denna karakteristiska vitlöksluk som sedan iakttagits tusentals gånger är ett bevis för att DMSO som bara kommer i beröring med huden har en enastående förmåga att utbreda sig i hela den mänskliga organismen. Det gjorde att det låg nära till hands att använda det som transportsubstans för andra ämnen som hittills injicerats i en person — exempelvis insulin till en sockersjuk. De erhållna resultaten av experiment som gjorts tyder på att en sådan metod är möjlig, men den är tillsvidare inte tillräckligt prövad.

DMSO visade sig också ha andra och helt oväntade egenskaper. Vid försök först på växter, sedan på djur och slutligen också på människor har det visat sig ha en oerhört snabbt läkande inverkan på brännsår och andra ytliga skador. Det avgörande beviset för detta fick man också vid ett olycksfall. En forskare ådrog sig vid ett experiment svåra brännskador på båda armarna. Han hade då sinnensnärvaro att ta en flaska med DMSO och bestryka den ena armen med vätskan men lämna den andra utan åtgärd för kontrollens skull.

Det resultat han hoppats på uteblev inte heller. Redan efter en halvtimme lättade smärtorna i den bestruckna armen betydligt och efter upprepade behandling började den redan dagen därpå att tydligt läkas, medan den andra armens inflammation satt kvar lång tid. Detta ofrivilliga försök var inledningen till en lång rad kliniska experiment som lett till mycket uppmuntrande resultat. DMSO visade sig i stor utsträckning smärtstillande och infektionshämmande och det tycks också — vilket är särskilt viktigt vid brännsår — ha en viss förmåga att förhindra infektioner. Förteckningen på de sjukdomar vid vilka man kan använda DMSO blev slutligen så lång att ämnet tycks kunna bli ett verkligt universalmedel mot allt möjligt.

Det har visat sig aktivt mot akuta och kroniska sjukdomsförlopp i muskulatur och leder som är kombinerade med smärt-samma inflammationer och svullnader: blodutgjutningar, kontusioner, stukningar, vrickningar, sträckningar, muskelvärk, neuralgier och reumatiska besvär av skilda slag inklusive gikt. Ibland har behandlingen medfört en mycket snabb förbättring. Vid akuta sjukdomstillstånd oftast inom högst tre veckor medan man vid kroniska åkommor givetvis måste räkna med längre tid.

Nu måste man inse att ett så verksamt preparat också kan medföra vissa risker. Det får bara användas utvärtes och ögon och slemhinnor måste skyddas noggrant, Utförs behandlingen under sakkunnig ledning så tycks den utom en övergående rodnad och retning av huden inte medföra några icke önskvärda biverkningar. Endast vid lever- och njurlidanden, vissa hudsjukdomar bör man undvika det liksom naturligtvis på småbarn och gravida kvinnor.

DMSO har nu sin första provotid bakom sig. Flera tusen patienter uppges ha behandlats med medlet i USA och i många europeiska länder. Det påstås att inte mindre än 80 procent av fallen hittills visat positiva resultat. Men naturligtvis har jämte alla dessa optimistiska rapporter också höjts röster som bemött DMSO med en begriplig skepsis och varnat för överdrivna förhoppningar. Den mycket ansedda "Journal of the American Medical Association" som är den amerikanska läkarkårens officiella organ publicerade för några månader sedan en rad mycket positiva rapporter från läkare som använt sig av medlet på patienter, men i samma nummer publicerades också en ledarartikel i vilken man uppmanade till ett nyktert avvaktande. En forskargrupp i Paris förklarade sig ha konstaterat substansens oskadlighet på djur men kunde inte uttala sig om dess terapeutiska egenskaper på människor.

Vetenskapens sista ord låter tills vidare vänta på sig. Omdömet om DMSO försvåras också därav att man inte vet hur dess genomträngningsförmåga fungerar. Dess smärtstillande och inflammationshämmande effekt tycks i varje fall delvis bero på att det har en mycket stor förmåga att ta åt sig vatten liksom att det genom sin benägenhet att kemiskt förena sig med andra ämnen medför en viss avrinning från den insjuknade vävnaden. Dessutom har medlet möjligen förmåga att blockera smärtkänsliga nervbanor. Det senare är dock tillsvidare bara hypoteser, för hur och på vilket sätt DMSO i olika avseenden verkar är det alltså ingen som vet.

Hans G. Aldor

TÄNK PÅ

**Hjärt- och Lungsjukas
Blomsterfond**

Postgiro 95 00 11

Mummel ur skägget

"Skägget" bevisar riksdagens högtidliga öppnande och läser herr Strängs siffror...

När detta skrives sitter folk och läser statsverkspropositionen, om inkomster, skatter, om miljoner och åter miljoner till en oändlig massa mer eller mindre nyttiga saker. Har man själv direkt intresse av anslagen — och det har många — läser man extra noga. Har jag fått vad jag begärde? Har dom prutat? Finansministern är en föga populär man hos den sortens läsare. De tycker han verkar långhårig och grym på bilderna, som fladdrar mot oss i TV och i tidningsspalterna. Man undrar hur finansministern kan se ut invärtes. Är hans "inre människa" bara ett sorts sifferverk, som tickar fram miljarder och miljoner åt olika håll samt två visare: den ena pekar på "beviljat", den andra på "avslag" eller "nedprutning".

På salig Wigfors tid var det folk som ifrågasatte den mentala friskheten hos en människa som kunde hantera siffror på ett sådant sätt. Även i dag, då man lyssnar på oppositionspartiernas ledare, får man snarast samma misstanke, dvs. om de får tala ensamma. Om finansministern med sin trygga, tvärsäkra stämma får göra en kommentar till deras kommentarer blir det dock genast annorlunda. Man undrar då om det bara är finansministern som är klok i församlingen.

Somliga struntar i statsfinanserna och beundrar stäten omkring tronen. De läser i tidningarna om att hovdräkten är en dyr historia, en klänning med puffärmar med tre meter långt släp (som absolut inte får släpa i golvet), om sjuglasvagnen och kammarherrarna i full uniform och svärd, om serafimerriddare och mycket annat som lyser och glimmar. Mera än de kalla siffrorna i nådiga luntan.

Trontalet åhöres stående av folket och under intensiv tystnad. Men sen är det

också slut på tystnaden omkring statsverkspropositionen. Bilägarna rynkar pannan (en lagom stor bil kostar ungefär 500 kr. mer än tidigare) och bensinen ökar 5 öre litern. Det finns vätskor som ökar mera än bara femöringar. Rent brännvin ökar med 3 kr. och kommer att kosta 29 kr. per liter eller helbutelj. Detta bevisar att människan ändå är ett högre väsen än bilen. Om bränslet till bilen ökar med en futtig femöring så drar finansministern till med hela 3 kr. för det "männliga bränslet". Det visar att finansministern inte är helt främmande för människovärdet. Kom inte och påstå något annat!

Bilägare och folk med förkärlek för starka drycker har alltså fått sin beska medicin. Vad får då den sociala sektorn, handikappade och pensionärer? Där verkar det som om tabellverkets sifvertavla blivit något mänskligare. Folkpensionerna ska höjas den 1 juli med 170 kr. för ensamstående och 260 kr. för makar. Förslaget skulle då betyda i pension 4.415 kr. för ensamstående och 6.890 kr. för två gifta pensionärer, om ingen ändring sker dessförinnan beträffande indextilläggen. De handikappade ska få ytterligare 100 milj. vad de pengarna nu kan innebära i olika nyttigheter. I relation till pensionshöjningarna bör man också läsa på ett annat ställe i finansministerns papper, där det står att konsumentpriserna kommer att öka med omkring 2,5 procent. Man ska läsa ordentligt — helst på flera olika ställen — så blir balansen i det hela bättre. Något riktigt roligt får vi dock inte hoppa över. Kaffet ska bli billigare! Tullen på orostat kaffe föreslås sänkt från 45 till 20 öre per kg. Envisas man med att ha rostet kaffe blir det sänk-

Forts. å sid. 13

INVALIDITETSERSÄTTNING

UPPDELAS PÅ TVÅ KLASSER

Genom beslut av 1964 års riksdag indexreglerades invaliditetstillägg och invaliditetsersättningar — de specialförmåner som utgår i samband med folkpensioneringen — genom anknytning till basbeloppet. Invaliditetstillägget utgår nu med 30 % av basbeloppet och invaliditetsersättningen med 50 % av basbeloppet. Invaliditetstillägg utgår f. n. med 1.560 kr per år, invaliditetsersättningen med 2.600 kr. Pensionsförsäkringskommittén har nu lagt fram ett förslag om ändring ifråga om den senare av dessa förmåner, dvs. invaliditetsersättningen. Kommittén föreslår att invaliditetsersättningen skall höjas till 60 % av basbeloppet, dvs. för närvarande 3.120 kr. Vidare föreslås en gradering av ersättningen på så sätt att en lägre nivå utgörande 30 % av basbeloppet införes. De av kommittén förordade lagändringarna skall träda i kraft den 1 juli 1966.

Antalet invaliditetsersättningar utgör för närvarande omkring 2.500 — höjningen av dessa till den nya skalan, dvs. 60 % av basbeloppet, skulle dra en merkostnad av ca 1,25 milj. kr om året (vid ett basbelopp av 5.200 kr). De nya s. k. halva ersättningarna (30 % av basbeloppet) skulle dra en kostnad av 1,75 milj. kr om året om man utgår från att ersättningarna skulle bli ca 1.000 st.

Den som uppbär invaliditetsersättning åtnjuter inte pension. För rätt till förmånen kräves att någon som utför förvärvsarbete är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärvsarbetet.

I kommitténs betänkande talas om att man kunnat "spåra en tendens till

något friare prövning av merkostnadernas storlek". Kommittén tror nu att det nya systemet — med en lägre nivå för invaliditetsersättning — skall ge utrymme åt flera. Något dunkelt fortsätter kommittén: "Huruvida den högre eller lägre nivån av invaliditetsersättningen skall utgå skulle då komma att i huvudsak bli beroende av hjälpbehovets omfattning och merutgifternas storlek". Vad betyder nu detta resonemang i praktisk bedömning? Vilka grupper med möjligheter att utföra förvärvsarbete kommer att omfattas av kommitténs nya giv? För en grupp synes frågan vara tämligen klar. Till den som är blind skall invaliditetsersättning alltid utgå efter den högre nivån. När det gäller andra grupper, t. ex. s. k. tysta eller mindre manifasta handikapp har utredningsmännen inte mycket mera att säga än att man hoppas på någon sorts "liberalisering" när det gäller rätten till invaliditetsersättning. Man kan då ställa frågan: hur blir det t. ex. för många hjärt- och lungsjuka med stark nedsättning av kroppsorgans funktion? Vi har då i varje fall hittills haft väldigt svårt att "spåra" någon klimatförändring för dessa grupper. Uppenbarligen skulle en viss grundersättning kunna stimulera många att söka sig till förvärvslivet. Vi får nu se om den 30-gradiga skalan ger något utslag i fortsättningen för de hjärt- och lungsjuka med uppenbart nedsatt kapacitet, som medför merkostnader för färdmedel eller på annat sätt för att kunna utföra förvärvsarbete. Kanske är det också så att de handikappade med utåt mindre märkbara funktionsnedsättningar inte hört av sig. Invärtesmedicinen är kort sagt svårare att taxera på försäkringsskalan, men för den skull får inte så uppenbart stora handikappgrupper förbigås med tystnad. Pensionsförsäkringskommittén har i varje fall inte i någon nämnvärd grad bidragit till att bryta tystnaden omkring dessa handikappgrupper.

Vad menas med minimistandard?

Häromdagen hörde jag en lärd lagstiftningsexpert i radio tala om "minimistandard", vilket lät fint och förnämnt i hans mun. Vi som möter ordet i praktisk verklighet har nog en annan känsla för ordets innehåll. Nu frågar jag: vad betyder ordet i praktisk verklighet för en behövande människa?

Standardgubbe i pensionärshörnan

SVAR: Minimistandardprincipen är ett sätt att beräkna de sociala förmånerna. Man menar med minimistandard ungefär den levnadsstandard som en förvärvsarbetande inom de lägre inkomstgrupperna har — den gäller alltså inte högre inkomsttagare som direktörer, generaldirektörer och chefer av olika slag. En förmån som bestämts med en minimistandard som riktpunkt är folkpensionen. Avsikten är att folkpensionen skall stiga i takt med den allmänna inkomstökningen i samhället.

Minimistandarden är alltså inte något för en gång fastslaget — den förändras allt efter inkomstutvecklingen i samhället. Intressant är att ta del av vad departementschefen yttrar i samband med propositionen om socialhjälp, dvs. den nuvarande socialhjälpelagen bygger på: "Givetvis bör hjälpen inte utmätas så snålt, att vederbörande nätt och jämt hålles över svältgränsen, men å andra sidan bör hjälpen inte heller vara så frikostig, att hjälptagaren beredes en högre standard än den, på vilken fullt självförsörjande medborgare i små ekonomiska omständigheter lever". I råd och anvisningar från Kungl. Socialstyrelsen uppmanas t. ex. kommunerna att ta hänsyn till vad *läkarintygen* ger upplysning om beträffande vård, bostad, lämplig sysselsättning osv. då det gäller sjuka och handikappade människor. Man kan här återknyta till vad departementschefen säger: "Det torde få ankomma på de tillämpande myndigheterna att från fall till fall avgöra, vad som med hänsyn till förhållandena på orten och hjälptagarens personliga omständigheter kan anses erforderligt för hans livsuppehälle". Detta är något i korthet om minimistan-

dardbegreppet. Mycket mer finns naturligtvis att tillägga, men vi hoppas ändå att ni fått en uppfattning om själva konstruktionen av begreppet.

"Förflorar" jag sjukpenning vid sjukhusvård?

Jag är hemmafru och har inga egna inkomster genom förvärvsarbete. Har hört sägas att jag får en femma om dagen vid sjukdom, men hur går det med femman om jag måste ligga på sjukhus?

Hemmafru i inkomstgrupp 0

SVAR: Hemmafru utan egna inkomster av förvärvsarbete erhåller grundsjukpenning, som är 5 kr om dagen. När man ligger på sjukhus minskas sjukpenningen med 5 kr om dagen, men mer än halva sjukpenningen får aldrig dras av. I ert fall blir det alltså inte så att "man tar hela femman" — ni får behålla 2:50 om dagen, dvs. hälften av grundsjukpenningen. Vidare kan nämnas att om ni har barn är ni också berättigad till barntillägg med minst 2 kr per dag. Försäkringskassan kan ge mera detaljerade upplysningar om dessa förmåner. Slutsumman blir att ni kan få 2:50 per dag under sjukhusvistelsen "och lite till" om ni t.ex. har barn, oavsett att ni inte har egen arbetsinkomst utan enbart s.k. hemmafruförsäkring.

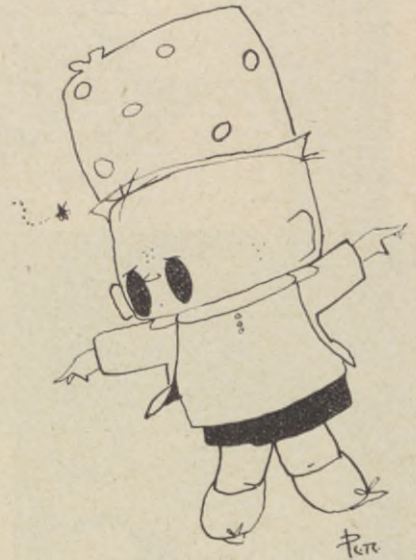
Sex och gangsterfilmer

Status vill ju uppträda som den sociala välfärdens språkrör. Varför tar då Status aldrig upp det moraliska förfallet i samhället till kritisk analys? Er tro på socialbalken och försäkringsbidragens "styrka" tycks skymma sikten för andra sidor av människans välfärd. Är t.ex. religion och etik etc. helt bannlysta ur spalterna — har ni inte sett att den "sociala tryggheten" håller på att holkas ur av sexböcker och gangsterfilmer?

Kvinna mot strömmen

SVAR: Vi medger gärna att "moralen" kanske inte haft den plats ni menar i Status. Någon "moral" har vi dock i våra synpunkter, även om vi inte sysslar så mycket med sex- och gangsterfilmer som dagspressen. Att vi helt förbigått dessa frågor är fel. Vi tog t.ex. upp den omtalade filmen "Raggare" i ett stort bildreportage. De redaktionella kommentarerna har vi emellertid i regel förbehållit de hjärt- och lungsjuka mera närliggande medicinska och sociala frågor. I den mån vi får aktuella synpunkter, som berikar debatten — inte gnäll på ungdomen som inte ger något väsentligt nytt — ska vi med glädje öppna våra spalter för den sorts "moralfrågor" ni anser vi hittills har förbigått i Status.

ALLEDELES FÖR LITE TYCKER PETE...

... MAN FÅR BARA SE
BÍTAR AV LIVET ... SMÅ
BÍTAR ...

■ MUMMEL UR SKÄGGET

Forts. fr. sid. 11

ning från 60 till 25 öre per kg. Vi hoppas att de här sänkningarna också verkligen når fram till pensionärernas och de handikappades kaffepannor. Samtidigt som man höjer spritpriserna ska också nykterhetsvården få flera vårdplatser. Det finns ändå en viss kombinationsförmåga i det operonliga tabellansiktet! Vi ska få ett särskilt arbetsmedicinskt institut med s'art den 1 juli. Just då semestrarna börjar!

Kulturministern, som på kanslispråk heter ecklesiastikminister (förskräckligt ord!), går djärt ut och satsar hela 200.000 kr. i kampen mot tidningsdöden. Tidsskrifter ska få statsstöd. Tackar! — men det gäller "maximalt tio tidsskrifter". Och det ställs krav. De ska ge "samhällsinformation, politisk, ekonomisk, social eller kulturell debatt". Det lär nog bli hårda tag omkring de pengarna. Det är nog bäst att utrusta kulturministeriet med en extra stor brevlåda för alla ansökningar. Annars var det mycket vackert tänkt och vi på en tidskriftsredaktion känner oss redan stärkta i anden, vilket inte är riktigt detsamma som styrka i kassan. Tack för viljan i alla fall!

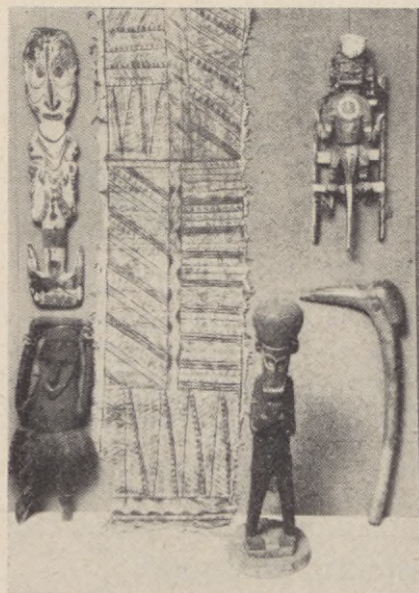

Det är riktigt som insändaren här ovan säger, att det finns gott om gangsterfilmer av olika slag. Reklamtavlan talar sitt tydliga språk: vad som är gångbart i branschen. Vad är att göra åt filmproduktionen på området?

MED HELA LANDET SOM UTSTÄLLNINGSLOKAL

RIKSFÖRBUNDET FÖR BILDANDE KONST
KÖR HÅRT MED UTSTÄLLNINGAR

Träskulptur och annan konstfärdighet från u-länder finns också med.

"Trägubbe" av icke svenskt fabrikat. Nya Guinea är mantalsskrivningsort.

Riksförbundet för bildande konst utgör ett storartat arbete för folklig konstbildning och estetisk fostran. Det är framför allt genom vandringsutställningar som föreningen vill verka, genom strävanden att ge hela landet tillfällen att se god konst. Det var 1930 som verksamheten började, Riksförbundet 35-årsjubilerade i fjol. Att arbetet inte varit en sådd på hälleberget utan fyller ett stort behov ger några siffror sitt tydliga besked om. Under 1930-talet sände Riksförbundet ut sammanlagt 17 utställningar. Det är ett antal som nu inte ens täcker ett enda verksamhetsår. Under fjolåret sände Riksförbundet ut 20 utställningar till 148 platser ute i landet. Publikciffran var 134.000 personer.

"I dag och 1930" heter en jubileumsutställning som Riksförbundet i dagarna sänt ut och som ska vandra i landet hela vårsäsongen. Utställningen omfattar både måleri och skulptur. Naturligtvis har det blivit ett intressant tvärsnitt genom svenskt konstliv under tre decennier. Det känns oräddvist att exemplifiera, men här några namn: Amelin, X-et, prins Eugen, Hjorth, Grate, Kylberg. Av den unga generationen — som svarar för de flesta konstverken — kan man återfinna nyblivne konstprofessorn Carl Fredrik Reuterswärd, Olle Ångkvist, Sigvard Olsson.

Missa för all del inte denna utställning!

"Söderhavskonst" heter en annan utställning, den har tillkommit i samarbete med Statens Etnografiska museum. Det är främst Nya Guinea som är representerat, andra delar av Söderhavet är t. ex. Salomonöarna och Samoa.

Nya Guinea, världens näst största ö, är ett av världens mest produk-

tiva konstområden och här kan man alltjämt finna en genuint primitiv konst. Motiven domineras av människoframställning, men ur stilsynpunkt är Nya Guinea oerhört mångskiftande. Men ännu är det för tidigt att göra några definitiva uppdelningar i konstregioner, det återstår många upptäckter att göra, många vita fläckar att undersöka. "Ännu många år ska här avslöjas för oss nya hektiska ansikten — masker — eggande och av en oförvitlig eller oförstörbar vitalitet", aviserar man.

De färgade tapa-stofferna har en konsistens mellan japanpapper och filtaktigt tyg och används till drapering, klädesplagg eller utsmyckning. Genom att bulta samman rem-

ALBIN AMELIN: Att det handlar om kärlek kan man utan större kunskaper i konstens olika "ismer" förstå. "Kärlek år 1930", gouach.

nor till stora, skarvfria stycken har Söderhavskonsten här funnit sina mest monumentala uttryck.

Hela den moderna konstens utveckling kan på ett ganska uttömmande sätt reflekteras i den grafiska konsten. Grafiken har blivit ett viktigt och självständigt uttrycksmedel för konstnärerna och nått en ställning och omfattning som kanske aldrig tidigare.

Grafikens uppblomstring är ett efterkrigsfenomen. Picasso, Matisse, Legér, Braque är några av de mest betydelsefulla som signerat den förändring som grafiken under de senaste decennierna undergått. Utan tvekan

SVEN ERIXSON: Vad sysslar kvinnorna med. Jo, något så idylliskt som att rensa bär. På konstspråk heter det "Bärrensning 1928".

har deras känsla av isolering, deras behov av att nå en större publik varit en betydande faktor i deras engagemang för grafikens förnyelse. Den konstnärliga förnyelsen kom snart att sätta rika spår här hemma och det är inga överord att säga att den svenska nutidsgrafiken är lika intressant och konstnärligt högklassig som den utländska. Många av våra bästa konstnärer har koncentrerat en hängiven uppmärksamhet på grafiken; den har mer än ti-

digare knutits till måleriet, färgen har blivit ett allt viktigare element och berikat grafiken med en ny vitalitet och en ny variationsrikedom. Grafiken hör inte längre hemma i exklusiva samlares portföljer utan har med sin nya slagkraft fått sin rättmätiga plats på väggarna i våra hem.

"Färggrafik från tre världsdelar" heter en vandringsutställning som ger en bild av vad som händer inom grafiken just nu. Med särskilt intresse tar man del av den japanska grafiken. Det är nämligen första gången som svensk publik får se modern konst från Japan. USA representeras av Robert Rauschenberg bl. a., Spanien av Joan Miró. Naturligtvis visas fransk färggrafik och här är Picasso och Dubuffet inga okända namn.

Konsten är som fönster ut mot en brokig värld, en värld full av möjligheter till rika upplevelser, har det sagts. Det är ord som i allra högsta grad kan tillämpas på dessa utställningar, ja hela den säsong som nu rullar upp.

Oförbrännelige Pablo Picasso presenterar en rökare. Av allt att döma helt okunnig om risken för lungcancer.

TEXT: Nils-Eric Björsson

BILDER: Riksförbundet för Bildande Konst

8.862 miljoner i "Social trygghet" är inte nog...

Plock ur nådiga luntan

Årets statsverksproposition budgetåret 1966/67 är den aktuella texten några månader framåt. I riksdagsarbetet och press, liksom i radio och TV, kommer vi att följa nådiga luntans mangling fram till då det — i regel omkring den 1 juli — är klart i lagar och författningar av olika slag. Först då kan vi börja konsumera av anslagsbeloppen på olika håll på fullt allvar.

Vad innefattas i "trygghet"?

För oss som sysslar med handikappfrågor av olika slag är de rubriker i statsverkspropositionen, vilka innefatta trygghetsförmåner för medborgarna av särskilt intresse. Folk, som läser socialpolitik tycker naturligtvis att summorna är svindlande i dagens värld — se bara på Socialdepartementets slutsumma 8.862 milj. kr i "social trygghet" i årets statsverksproposition! Och då har man inte räknat med åtgärder av social karaktär i andra avsnitt av statsverkspropositionen. Faran är, när man läser ytligt om sociala ting, att siffrorna fastnar i halsen och så orkar man inte mera. Ordet "social trygghet" budgetmässigt sett innefattar inte bara vad de behövande i egentlig bemärkelse ska ha: pensionärer, sjuka och handikappade. Dvs. närmast de grupper man tänker på i behov av samhällets hjälp och stöd. "Tryggheten" innefattar också t. ex. alla de människor, som yrkesmässigt sysslar med socialfrågor, tjänstemän och personal av alla kategorier. Deras lönetabeller upptar en stor plats i statsverkspropositionens olika delar. På det sättet kommer man fram till att socialdepartementets chef och hans lön, förslagsvis 85.000 kr, för budgetåret 1966/67 också räknas in i den "sociala tryggheten" till medborgarna.

"Lyft" åt pensionärerna — högre sjukpeng

I ingressen till Socialdepartementets redogörelse konstateras att statens kostnader som avser "social omvårdnad och trygghet för medborgarna" ökat avsevärt de senaste åren, från 5,7 miljarder budgetåret 1963/64 till 8,9 miljarder kr. Ökningen är över 50 % på tre budgetår. Ny standardhöjning för folkpensionärerna föreslås fr. o. m. den 1 juli 1966 med 170 kr för en ensam pensionär och 260 kr för två pensionsberättigade makar. Ligger man dessa belopp till de nuvarande folkpensionerna blir pensionen — fränsett kommunalt bostadstillägg — 4.415 kr för ensam pensionär och 6.890 kr för pensionärspar. Eventuella ändringar av index-tillägg kan förändra pensionstalen. En betydande reform av sjukpenningförsäkringen inom sjukförsäkringens ram kommer. Den är avsedd att träda i kraft den 1 jan. 1967. Reformen är avsedd att finansieras avgiftsvägen. Förutom de nämnda pensionshöjningarna kommer förslag om de särskilda pensionsförmånerna — invaliditetsersättning och vårdbidrag — att framläggas.

Tandvårdsförsäkring på is — kommunal hemhjälp

Obligatorisk tandvårdsförsäkring ser ut att dröja, men översyn av sjukförsäkringsförmåner, läkemedelsersättning, yrkesskadeförsäkringens framtida utformning m. m. tycks vara på väg, likaså något nytt beträffande sjukförsäkringens läkarvårds-taxa — vänta och se på dessa områden alltså!

Statsbidraget till kommunernas hemhjälp beräknas få en ökning från 50 milj. kr till 60 milj. kr. Antalet åldringar och

handikappade som får hjälp av hemsamaiter torde betydligt överstiga 100.000. Frågan om införande av en särskild vårdlag behandlas av socialpolitiska kommittén.

Dispensärverksamhet och allmän hälsokontroll

För dispensärverksamhet m. m. föreslås 1.800.000 kr, medicinalstyrelsens skärmbildscentral får 770.000 kr och för nyanskaffning av material för den statliga skärmbildsverksamheten föreslås 130.000 kr. Allmän hälsokontroll har särskild rubrik, men också här ingår skärmbildsundersökningar, och till den anvisas 800.000 kr.

Arbetsvård i särskild proposition

Till sysselsättningsfrämjande åtgärder för handikappade m. fl. beräknas ett reservationsanslag av 155.000.000 kr, en stor post som innefattar många olika saker. Andra rubriker finns: bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade 3.000.000 kr, bidrag till driften av verkstäder för handikappade 18.000.000 kr och vidare finns tydliga anvisningar om att en särskild proposition om arbetsvård kommer att förläggas riksdagen under vårmånaderna.

Handikappåtgärder i klump

Nya bestämmelser om tekniska och andra hjälpmedel för handikappade gäller fr. o. m. den 1 jan. 1966. Ordinationsrätten för hjälpmedlen har väsentligt utvidgats. Anslaget för dessa hjälpmedel höjes från 25 milj. kr till 28 milj. kr. Handikapporganisationerna får för olika uppgifter ca 350.000 kr i anslagshöjningar, till invaliditetsförebyggande åtgärder går ytterligare 1,5 milj. kr. Statens arbetsklunik, vanförestalterna och Eugeniahemmet får vissa personalförstärkningar osv. Åtskilliga poster av olika slag återfinnas hos flera departementschefer. De statliga insatserna, med mera direkt sikt på de handikappade, kan för budgetåret 1966/67 beräknas totalt till ca 1.100 milj. kr. Det innebär — i förhållande till innevarande budgetår — en ökning med ca 100 milj. kr. En mängd frågor, som berör de handikappade i olika avseenden handläggs av en under 1965 tillsatt särskild utredning, handikapputredningen, som i sitt arbete ska rådgöra med det nya samarbetsorganet för handikapporganisationerna, statens handikappråd. De siffror i klump vi nämnde — 8.862 milj. i social trygghet socialministern redovisar för sin del — är en "rörlig" summa, om man beaktar kommande utredningar och förslag i fortsättningen.

Raggare och andra nyfikna intresserade sig för "villan", så annorlunda, bortom radhus och modern stadsplanering. Till själva området ledde en såphal stig från vägen.

Den gamla villan låg på en sluttning i skogen med hela staden nedanför sig, och den nya stadsplaneringen pågick för fullt bakom berget, där växte det upp en helt ny stad. Radhus vid radhus, snabbköp och barnvänliga parker och bilvänliga parkeringar och så det nya kommunalhuset i förgrunden som en kuliss på en teater.

Den gamla villan som hade uppförts av en guldgrävare någon gång i början på 1900-talet hade grönglaserat tak och verandor. Någonstans i den vildvuxna trädgården fanns det också ett spöke, men det hade ingen sett. Ingen visste riktigt vem som ägde huset, och naturligtvis inte heller vem som ägde tomten med äppel-

träd och den smala skogsstigen som blev såphal om vintern för ingen ville sanda den och som stadsfullmäktige hade glömt bort. Stigen var illa upplyst av en ensam stackars bågampa.

Ett ödsligt litet punktljus kring tallarna, det var allt. På den ensliga vägen susade raggare på mopeder och vandrade nyinflyttade familjer med små barn upp till Blomstabergergen, men de mötte aldrig något spöke. Andersson som jobbade på fabriken och var rätt till åren skulle föreställa en slags portvakt, han skulle skotta snö på vintern och elda i värmepannan, men han höll sig ofta mest varm med buteljer. Värden visade sig aldrig av några dunkla skäl,

kanske hade han för många amorteringar kvar på huset, kanske hyrde han det bara i andra hand, det blev liksom huset bortom lagen där uppe i storskogen.

◇

Värden underlät alla reparationer, de flesta ledningar var trasiga och oisolerade, vinden var belamrad med bråte sedan sekelskiftet och där stod lärar och dalakistor och amerikanska läderstolar som inte tillhörde någon, möjligtvis guldgrävaren.

Guldgrävarvillan skötte sig själv, människorna i villan hade inte någonting med varandra att göra.

När det blåste, blåste det så våldsam så alla fru Brunners blomkrukor föll ned från fönsterbrädet, då smet hunden in och hoppade upp i soffan istället.

◇

På vinterkvällarna blev det mycket mörkt i backen, det verkade som fullmäktige tänkte inbespara sitt belysningskonto just här, vad det nu kunde komma sig. Och under tiden huserade spöket. Hunden såg ofta uppåt i luften mot träden till, hundar brukar ju kunna se spöken. En hackspett satt på skorstenen av rött tegel, det var allt som hunden såg.

När Andersson kom från systemet gick spöket efter honom där han ragglade fram längs buxbomhäcken. Det blev fort mörkt om kvällarna så alla i huset tände överallt, ytterbelysning och innerbelysning och trapplyse som markerade den eldröda hallen i damens våning.

Damen var tjock och kraftigt insvept i kinesiska morgonrockar och hade varit madame i Paris på ett hotell vid västra stranden i sin ungdom. Och hon gick fortfarande i den tron, hon hade köpt in sig med hela sitt samlade kapital i en våning belamrad med kuddar och dammiga draperier och jugendmöbler, med kristallflaskor och kopparpannor på varje tum av väggen.

◇

Hon skröt ofta med att alla världsberömda författare som fanns i Paris på kristiden hade besökt hennes hus.

Forts. å sid. 18

VILLA FÖRE ÅR 1914 ||

av Marianne Hellmér

Nu stod hon i blommig madameelegans med en röd sidenhatt från 1914 på det glesnade håret och betraktade Andersson som rumlade omkring på vägen. Han såg så ynkelig ut så om madame hade blåst på honom hade han fallit omkull.

Spöket som ingen hade sett passade på och gav honom en knuff så han satte sig på trappan med flaskan halvvägs ur fickan. Han stirrade glasartat. Då öppnades ett annat fönster av fru Brunner som var författarinna, och en fullkomligt korrekt dam. — Har du sett något spöke? undrade hon. — Det har jag visst, sluddrade Andersson. Ett jädrans sött spöke med grönt lockigt hår, inte alls lik mitt kärringskrälle som jobbar på Stadt...

Fru Brunner drog igen fönstret. Men så öppnade hon det igen.

— Det är förskräckligt så förfallen trädgården har blivit, sa hon, borde man inte ringa till värden, vad säger du?

Hon talade fortfarande till Andersson fast han var halvvägs i dvala.

I detsamma lyste madame upp åt trädgårdssidan till och steg ut på sin inbillade marmorbalustrad som i själva verket var en trasig veranda.

Och när hon visade sig blev spöket rädd och gick och gömde sig under ett hundraårigt äppelträd.

◇

Spöket beslöt sig för att skoja med elektriska ljuset, det var ju en i högsta grad upplyst tid det här; det hade det inte varit på guldgrävrens tid. Varför inte utnyttja tillfället.

Han visste att alla i huset var mörkrädda och fru Brunner var författarinna och skrev deckare, det gjorde det hela mer spännande. Han vred om huvudströmbrytaren i vindstrappan så det blev kolmörkt överallt. Huset blev strömlöst några minuter, kaffet inne hos Andersson kallnade, fru Brunners bordslampa slocknade, madames kylskåp var satt ur funktion. Bara den enda båg-lampan på skogsstigen spred ett svagt civilisationens ljus där ute i det beckmörka dunklet, men vem hade glädje av den lampan inne i villan.

Kommunalordföranden gick just förbi; det slog honom med ens att vägen var litet för lite upplyst, man såg ju inte en hand framför sig, det hade han aldrig märkt förut.

Fru Brunner tände fotogenlampor, de lyste hemtrevligt. Spöket gillade

dem; de brann när elektriska ljuset strejkade.

Spöket kunde inte ens se det blåvita fladdret av TVn eller höra ljudet av dammsugare. Det kändes underbart. Han tog sin svarta katt som sprang omkring hela dagarna i trädgården och som man trodde var en alldeles vanlig vildkatt och gick och satte sig på brunnslocket.

◇

Han såg upp mot den nya stadsdelen bakom berget som liknade en stad av byggklossar, men han hade en känsla att han inte riktigt skulle trivas om han flyttade dit.

Spöken brukar inte trivas i moderna bostadsutrymmen; de är inte tillräckligt rationaliserade för den saken. Spöket trivdes i villan med verandor och grönt tak och kakelugn, han suckade och vred på ljuset igen, ingen kunde hejda tekniken, varken spöken eller fullmäktige.

I nästa minut strålade guldgrävrvillan som ett dockskåp på alla håll och kanter. Madame hade till och med hängt upp en rad blå och röda lyktor på sin veranda, hon trodde att hon var på Moulin Rouge.

Fru Brunner skrev ut sista kapitlet på sin deckare, tänk att det verkligen fanns dom som trodde på spöken.

◇

Andersson hade somnat på sin divan, han höll på att strypas av slip-sen. Och i den upplysta stadsdelen vid Bårstabergens gick kommunalordföranden belåtet svängande sin portfölj.

Marianne Hellmér

Pristagare

till Status julbildkruss

Efter en hård jakt i högen av tävlingsvar plockade redaktionen ut de fem pristagarna. Stötestenen i det här julbildkruset var öar. Det skulle vara Island den här gången. Många tog istället Irland, vilket betydde att åtskilliga aktningssärdade medborgare gick miste om tävlingspengar. Vi beklagar dem som inte kom med på prispallen och gratulerar följande fem pristagare, som valde den kyligare ön, dvs. Island!

1:a pris, kr 50:—, K. Åsberg, N. Sjötullsgatan 11, Gävle.

2:a pris, kr 25:—, fru Märta Ahlgren Stehag.

3:e pris, kr 15:—, fru Anna-Greta Persson, 61, Torup.

4:e pris, kr 10:—, Ester Hansson, Karl X Gustafsgatan 24 A, Hälsingborg.

5:e pris, kr 5:—, Greta Andersson, Åshemsvägen 3, Hedemora.

Lösning

A — SKINKA — KUNDER — OSTAR — STEKAR — ASTMA — S — ÖRT — IRONISK — KUST — STICKA — ANNO — HARVA — TINA — ESLÖV — S — I — ARLANDA — HAGE — ISEN — VALLA — G — GUL — AVANS — EM-DEN — LABB — RYKTE — RAAB — SY — BE — T — VIS — OMTALAS — SPRICKA — KANA — ÄRT — AGA — NIA — ISTER — SLUTMÅL — RITSAL — KÖL — EK — PRIS — N — ANBORE — A — GÄCKANDE — REN — L — AS — P — T — HJULKLAPP — Å — ABEL — ISLAND — STAVAR — TARAR — TRATT — ANKRA.

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Skinn, läder och pälskinn för alla ändamål.

Verktyg och tillbehör för skinn- och läderarbeten.

Arbetsatser i rikhaltig sortering.

Sadeljord såväl mönstrad som enfärgad i 30 färger.

Väskhandtag i pärlbambu, rotting, trä och metall.

Mosaik i olika utföranden.

Pärlor och Stenar av trä, glas, kristall och metall.

Halsbandslås; Broschnålar och Manschettknappmekanismer i olika utföranden.

Silvertråd och silverplåt i olika former och dimensioner.

Tänger för trådarbeten.

Begär prislista och prover. Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND, Örebro Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

STATUS BILDKRYSS

DET HÄR ÄR ALLT JAG TJÄNAT SEN BENET GICK AV

5 KR

POSTEN

DET HÄR ÄR ALLT JAG TJÄNAT SEN BENET GICK AV

DRA ÅT... ALL TJÄRA I SNÖN!

GP.

HYLL-
WINGS-
ROD
KATT-
FOT

BEHÄL-
LARE
VAGNS-
SKJUL

SÄTTER
ROVA

VACKER

HÄL-
LER
OM

INLE-
DER
MÅNAD

KAN
SNÖN

AS-
FÄGEL
STOP-
PAR I SÖG

BETALA
KONST-
NÄR

GÅR
FRÅN
FAR
TILL SOM

PÅ LOTT
HAR
VRED

KAOS
LÖMSKA
PLANER

PLATS
MED
VINTER-
SPORT

RÄK-
NING

TAR
PÅ
MASK

GER
TIPS-
VINST

GRIPEN

KÄRL
ENORMT

KORT
PÅ
KORT

SÄDAN
KÄNSLA
FINNES
EJ FAST

INGÅR
I
LERA

PÅ
SKOL-
SCHEMA

LEDIG
HET
KAN HA
PÅ PIP

TIDRYMD

KAN
TAS I
SAX
VULKAN

BÖR
VAKT
HÄLLA
SIPPA

FÅNGA

GIFT
PÅ
VIFT

SÅNG-
FÄGEL
FRÅN
SKÅNE

TALLHED
FÖR-
TVNING

DRA
PÅ
MUN

HAR
KÄRNA
HAR VÄTT
PUNT SIG

EJ LÄST

HAR
SÄT-
SER

HÖV-
RÄTT
BLOD-
SUGARE

KAN
VÄXT
VARA

BERÖM
KAN
ROA

KAN
MAN
FÖR
FARA

FORT-
FARAN-
DE

TUNN
TRÄD

GAPAT
FÖR
FULT

FÖRE
VALE

KAN
SÖVA

KRAFT-
ORD
HUND

TRÄD
MITT I
ORSA

KAN OND
TAND HA
HASARD-
SPEL

MEDVETS
LÖSHET

RES-
GODS

ICKE
NATT-
SLAG

ÄGA

TINGA
PLATS
LITEN
HOLME

VAPEN
FÖR
SOLDAT

VIRKE
PRON.

FINNS
GAFFEL
FÖR

MELLAN
KROK
OCH
SPÖ

MULET

GER
OSS
NYTT

nr 2

Namn .....

Adress .....

Postadress .....

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, Stockholm 3, tillhanda senast den 10 mars. För att få delta i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 2". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status aprilnummer.

Text: KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSSON

Ungdomsproblemen — då man ser tillbaka på egna "färska" år — är ofta något man på senare stadium i livet helst inte vill återuppliva. Ska det talas om ungdomsproblem så är det "ungdomen av idag". Egna ungdomssynder, eller ska vi med mildare ord säga "dumheter", vill man helst inte bli påmind om. Det är som en känd stjärna sjöng för några år sen i radio: "Jag har blivit mycket bättre på äldre dar ...!"

Peter och jag höll ihop under kritiska ungdomsår, då det drog ihop till flickträffar och mystiska nattliga strapatser i vår ungdoms skogsbygder, där smygvägarna var många men klimatet ofta kargt för s. k. känslolokalkter. Vi höll alltid skarp boskillnad på "mitt och ditt". Fast visst var det svårt ibland. Peter var djärv och hade ganska lätt för att "få hugg". Då det höll på att arta sig med en flicka fick jag hänga med — ända tills det började arta sig riktigt. Då gick Peter sina egna vägar. Jag hade en stark känsla av att han inte ville ha mej i hämlarna då det blev mera stadigt med flickan. Man märkte minsann att man var överflödig. Kärlekens matematik var helt enkelt den att tre i gänget var bara en tidsfråga för den tredje; de två började gå sina egna vägar, den tredje fick släppa taget. Om han inte kunde skaffa sig eget "hugg" någonstans. Det förargliga med Peter var att jag skulle vara hans "assistent" i början, tills han själv blev riktigt hemtam. Då tog han helt och hållet hand om flickan och stack iväg.

Nu var Peter i många andra avseenden en bussig kille. Därför höll vi ihop i alla fall, bortsett från då han likt en orrtupp var i lektagen och ville spela solo. Jag lärde mej snart tågordningen och drog varnad av erfarenheterna ut på egna flickäventyr, utan sällskap av Peter, men i övriga sammanhang höll vi ihop.

Men vi otrivdes inte framför den öppna spisen. Jägmästarn var huvudperson i trion, berättade om år i Kanada, då han gick på "snöskor", dagar och veckor. På jakt efter djur och deras pälsar.

Det var en höstkväll i september efter en fotbollsmatch. Vårt nystartade fotbollslag hade satt ett lag från stan på plats. Och det var inte småsmulor på den tiden! Om man inte kunde lita på Peter i kärleksaffärer så var han dock en hundra procentig kille på fotbollsplanen. Vi spelade ihop och mycket av den här segern var vår förtjänst. Byborna höll nästan på att slita kläderna av oss i vild förtjusning, trots att de i vanliga fall var ganska sparsamma på känsloutbrott, och killarna från stan såg ganska matta ut i synen, då de tog sina väskor med nedstoppade fotbollskläder, hasade sej upp på lastbilsflaket och gasade iväg som om dom var skräckslagna för vår lilla by.

Naturligtvis visade sej flickorna också från sin bästa sida. De slog ring omkring Peter och mej och dansade jubeldans, som i yra och extas mera hörde hemma i sydligare nejder än i vårt psykiskt nedfrusna temperament. Peter som förstod att ta vara på de gynnsamma konjunkturen segern skapat hade fått tag

på en flicka han inte ville släppa ifrån sej, ett synnerligen välskapat exemplar, av allt att döma en blomma från någon utkant, för jag visste mej inte ha sett henne förr i vår by. Vi drack en skvätt kaffe, dukat på en upp och nedvänd låda, i den s. k. idrottsparken, där till och med en nyfiken ko tittade in och deltog i segerfesten eftersom ingen i glädjen kom sej för med att mota bort den.

Sedan kon hämtats till mjölkning och publiken troppat av droppvis var det slutligen bara jag, Peter och den där granna flickan jag inte sett förr kvar. För Peter hade naturligtvis grabbat tag i henne riktigt ordentligt. Nu förstod ju jag av gammal vana hur det här skulle sluta. Jag tog väskan med mina fotbollsgrejer, sparkade till lådan vi suttit på som ett tecken till uppbrott. För en gångs skull ville jag vara karsk, stärkt i känslan av att jag också sparkat in segermålet i burens bakom målvakten från stan. — Ta nu hand om "nattviolen", sa jag till Peter, för nu ska jag hem och sova,

EN ANNORLUNDA ROMANS

sen blåmärkena på bena är omplåstrade och fötterna ordentligt tvättade.

◇

Flickan stod och vägde. Hon hade grabbat tag i mej med den hand, som Peter gärna inte ville släppa. Nu ville hon tydligen visa att det inte var bara för oss att "göra upp affären". Hon behövde tydligen två kavaljerer, för vägen var lång till kronjägarhus. Först nu fick vi veta vilken fin fångst vi höll i båda två. Kronjägarbostället visste vi om, men omkring det fanns ett staket så respektingivande att vi för vår del inte ens vågat gissa oss till vad som fanns bakom spjälorna, förutom de två stora hundar som gick och morrade innanför.

◇

— Kom båda två, sa flickan och höll i, och då ni kommer fram ska ni få både mat och plåster på smalbenen. För det är väl vad som behövs — eller hur? Hon log, gäckande med tandrader som Tutta Rolf eller Greta Garbo eller någon annan filmstjärna. Vi följde med, fick både plåster på benen och ett ordentligt skrovsmål mat tillsammans med kronjägaren, som var änkeman, gick omkring i en fotsid nattskjorta, svor långa ramsor av förtjusning över att vi satt pang i segerhjulet för dom övermodiga spelarna från stan! — Banne mej, ska ni inte få komma hit varje lördag och äta älgkött. Inte förstår jag mej mycket på den där läderbollen som hoppar i luften, men älgkött kan jag greja mä blykulor, dä kan ni slå er i stjärten på! Gubben for upp från bordet, grep en av sina många bössor på väggen, siktade och gick an, drog upp hanen, tittade i pipan mot fönstret och månskenet utanför.

◇

Många besök följde hos kronjägaren den hösten. En tyst dragkamp pågick mellan Peter och mej. "Nattviolen" som vi döpt flickan till höll skickligt balansen mellan oss tre. — Kom då på lördag, båda två, sa hon med eftertryck, inte kan jag sitta här ensam med "gubben". Eller hur? Inte kan jag hjälpa att mina föräldrar skickat mej hit upp i skogen för att hålla gubben sällskap. Och hon såg på oss med samma gäckande leende som den där första kvällen. Som Tutta Rolf, Greta Gar-

bo och alla filmstjärnor vi sett på bilder. Tänk, skicka en fin flicka från stan upp i skogen, till en gammal gubbe med många bössor, skinnfällor på golv och väggar, älg-huvuden och trollansikten han köpt och samlat! Men inte otrivdes vi framför den öppna spisen, där elden fräste, gubben svor och berättade om då han var pälsjägare hos en farbror i Kanada och gick på snöskor i dagar och veckor med hundar och bössa.

◇

Så småningom märktes att "maktbalansen" höll på att rubbas. Jag var smärtsamt medveten om att det lutade åt övertag för Peter. Mitt jobb som "bisittare" var slut. Jag var i min unga fantasi ensam överlämnad åt föreställningen att Peter nu var inne i den sista fasen — den slutliga erövringen — av "nattviolen" i skogen. Så långt var jag kommen i funderingar då vi var tillsammans i samband med en stafettävling på skidor. Peter verkade helt världsfrånvarande; det måste ha varit en ren uppoffring för honom att ställa upp. Det förstod jag sedan. Han var helt ur balans och jag var bergis på att han fått en näsbränna, som inte rörde sig om en vanlig veckoslutssnuva. "Nattviolen" hade nog klippt till ordentligt, om nu inte "gubben" hjälpt till med

sina bössor. Ingen såg heller Peter "dra åt skogen" efter den tiden.

◇

Peter fick sköta sina hjärtesår bäst han ville. Jag "drog åt skogen" på mitt vis, satt en skön, gnistrande februaridag uppe vid sjön vid mitt fiskehål i isen, inte så långt borta från det "revir" jägmästaren behärskade i denna del av landet. Jag satt inne i en vik och gottade mej i vintersolen. Avsikten från min sida var ingalunda att försöka fiska i det vatten, där temperaturen åsamkat Peter en ordentlig snuva eller om det nu var doften av "nattviol" som blivit den arme stafettlöparen för stark! Jag ville ägna mig åt riktigt fiske och kunde redan räkna fem stora abborrar. Den sjätte dinglade redan i luften, då jag fick syn på en skidande kvinna, som kom utifrån den solbelysta isen, ivrigt viftande med stavarna. Jag blev nästan arg. På så lyckosamt riktigt fiske får inte kvinnor störa. Det var ingen mer eller mindre än "nattviolen" som stod där på isen och det var ingen fråga om att hon var besviken — därför att Peter inte var med! Det syntes alltför tydligt att hennes iver att komma inte gällde mej och vid det här laget var den saken ingen smärtsam påminnelse längre för

Forts. å sid. 24

Den sjätte abborren dinglade redan i luften... Då hördes ett rop från en skidande flicka, som kom på isen utifrån sjön.

DEN FRÄMMANDE

Novell av MARGIT GELJER

Han hör deras steg närma sej den stängda dörren. I den åsktungade stillheten hörs det ända hit ut i trädgården. Uppifrån den lummiga trädgrottan kan han se rakt in i sitt rum med den vitmålade byrån, belamrad av flygplan och tennsoldater. Han sitter där i sitt hemliga gömme, en grenklyka, som nästan blivit söndernött av hans byxbak. Solljuset når honom bara i darrande fläckar och han plånas ut som en mörk fågel inne i de gröna, fuktiga skuggorna.

◇

Nu öppnas dörren. Tant Vera kliver in. Hon kommer ensam. Farbror Knut och den främmande har stannat i serveringsrummet. Deras röster har fastnat därute i dunklet som om Gilberts tankar byggt en oöverkomlig mur framför dem.

— Gilbert! — Tant Vera ser sej förbryllad omkring. — Var är du?

Genom lövverket skymtar hennes välbekanta ansikte blankt av svettpärlor och blekare än vanligt under de gråsprängda hårslingorna. Hon låter så konstig, när hon ropar. Som om hon kippade efter luft. Gilbert hinner se en glimt av den främmande i dörren bakom tant Vera och höra hennes nervösa: Är inte Gilbert hemma? Så konstigt, han visste ju att jag skulle komma! Sen blundar han och kryper ihop mot den skrovliga trädstammen. Kröker sina knotiga pojken högre upp under sej men de hasar ner igen och barkbitar singlar till marken. Gilbert biter sej i läppen. Tänk om dom får syn på honom!

◇

Men ljudet av tant Veras steg avlägsnar sej, den främmande säger: Vi väntar väl ett tag till! Sen blir det tyst. Bara insekter surrar sömnigt, hettan letar sej i flämtande svep in i hans trädgrotta. Det börjar värka i nacken av den onaturliga ställningen och Gilbert lyfter huvudet igen. Benen hasar slappt ner och dinglar fritt i luften. Fjärilar studsar mot hans nakna, myggbitna armar. Han slår efter en och tittar intresserad på, hur den hamnar på rygg på ett blad och hjälplöst svirrar med vingarna, innan den kommer på rätt köl och fladdrar vidare. Han känner en dunkel tillfredsställelse att det finns såna, som är lika maktlösa som han. Här i sitt trädrike, är han i alla fall den mäktige enväldshärskaren. Till och med de vassnäbbade kråkorna och den svarta koltrasten, som gör Gilbert ursinnig med

sitt dystra sjungande, tar respektfulla lovar kring äppelträdet, när han sitter där.

Vid den förbjudna lekplatsen nere vid ån, känner han samma suveräna överlägsenhet, medan han trär masken på kroken och senare inför den sprattlande fisken uppe i strandgräset. Han erfar ett stort lugn, som likt skyddande vattenringar brer ut sej omkring honom.

— Jag är närapå Gud över ån och träden, mumlar han för sej själv. Med rynkad panna böjer han sej fram och lyssnar intensivt. En bil susar förbi därute på gatan, en hund skäller från en trädgård längre bort. Det är väl slaktarns Bessie. Men inifrån huset är det allttjämt tyst. Tant Vera och farbror Knut sitter nog tillsammans med den främmande och dricker kaffe i finrummet.

Då sträcker han ut de nakna fötterna, tar spjörn mot trädstammen och glider försiktigt ner på marken. Hastigt snappar han åt sej några halvmogna äpplen från gräsmattan och stoppar dem i sina byxfickor. Ett ögonblick blir han stående med bistert hopknipen mun och tittar sej omkring, men när någon i detsamma går på verandan, hukar han sej ner och ålar kvickt genom rabarberskogen bort mot grinden. I förbifarten halar han fram sitt hemmagjorda metspö ur buskarna och makar det försiktigt över axeln. Skönt att inte nån av killarna ser mej! tänker han när han går förbi grustaget. Dom kunde skvallra att jag har metspö. "Gilbert får inte gå ensam ner till ån! Du vet vi är rädda om dej!" brukar tant Vera säga. "Ja, det förstår du väl!" fyller farbror Knut i och klappar lekfullt till honom över stjärten som han brukar. — "Du vet, hur mycket vi tycker om dej. Som om du vore vår egen." Som om du vore, alltså...

◇

Gilbert kniper ihop ögonen i det vita ljusflödet, sparkar ilsket med tårna i dammet och försöker minnas ansiktet i dörröppningen bakom tant Vera. Just nu tycker han att det avtecknar sej mot skomakare Granlunds nymålade grindstolpar. Fast egentligen är det bara en fånigt vipande tyllhatt han ser och under den en pratsam mun, som oavbrutet öppnas och stängs om en envetet upprepad mening: Han visste ju jag skulle komma!

"Hon har så glatt humör! Hon förstår dej kanske bättre än vi, du får säkert bra!" hade tant Vera sagt. Hon hade huttat till som om hon frös mitt i värmen.

Farbror Knut har undvikit att se på Gilbert de sista dagarna. Men ibland har händer slutit sej om Gilberts, man har känt samma upphöjda lugn som i trädgrottan. "Du är sju år nu", har han sagt, långsamt som om han satt där och räknade de sju åren, ett efter ett. "Stora karln nu, va! Då ska du vara duktig då — och ta det som det kommer. Det oundvikliga. Det får vi göra allihop. Man vill tro det reder sej, man måste tro det för att orka med."

De konstiga orden darrar i värmevågorna. De får en annan mening i dag, när inte farbror Knuts trygga närhet håller dem på avstånd. Gilbert är ensam och utelämnad åt dem. De finns i klafset från hans bara fötter mot den vitbrända vägen. De rullar efter honom, han måste vända sej om och titta. Men när åskan mullrar till över skogen, då är de där istället och Gilbert snurrar osäkert runt igen.

◇

Plötsligt stannar han mitt på vägen. Han mår så illa att han vill kräkas. Han stöder sej mot metspöt och kurar ihop med den ena handen över magen. Det flimrar för ögonen, han känner, hur något inom honom åker upp och ner och vill ut ur honom. En skadad skalbagge kryper långsamt i dammet framför honom. Han krossar den med metspöt och känner en vild triumf, när han hör krasandet och ser den svarta smeten i gruset.

— Jag gör som jag vill! säger han lågt — jag är närapå Gud.

Så petar han undan den döda skalbaggen med metspöt och det är som om kväljningarna lättar lite.

— Hej på dej, pojke! Va har du för dej?

Gilbert skvätter till och håller på att tappa metspöt. Men då är det ju bara farbror Granlund som står och hänger mot staketet och grinar vänligt mot honom. Han minns plötsligt farbror Granlunds marsvin därinne i köket och frågar:

— Hur mår Oscar?

— Fint. Han väntar på dej.

— Gör han?

Kväljningarna försvinner alldeles nu. Det är roligt att hälsa på Oscar förstås men han vill nog helst ner till ån. Det är längre bort från den främmande.

— Ska du ner och meta nu, det blir nog åska snart, säger farbror Granlund och skjuter mössan bak i nacken.

◇

— Måste! muttrar Gilbert och skyndar vidare, rädd att bli hejdad.

När han sneddar över hagen, skuttar en groda undan framför honom. Såna finns det gott om här. Farbror Knut och

Gilbert har haft grodyngel i glasburk hemma i vardagsrummet. Kanske det här var en av dem. Farbror Knut har suttit i soffhörnet och berättat om deras liv och om alla möjliga andra underliga varelser, medan Gilbert vilat huvudet mot hans stora, tjocka mage. Man vaggar upp och ned av andhämtningen tills man nästan somnar. En sådan stund är allt bra och farbror Knuts mage är lika mäktig och stor som hela jorden.

I diket strax innan ån, kommer han rakt på kvarnen, som han och Peter byggt av tändsticksaskar och barkbitar. Tänk, att den är kvar! Han undersöker sitt verk, krypande på alla fyra i gräset.

— Jag bestämmer över en väldig kvarn. Jag är närapå Gud. Ingen kan tvinga mej till sånt som jag inte vill själv. Jag kan göra vind också.

Gilbert böjer sej fram och blåser häftigt på kvarnvingarna av tändsticksaskar. De snurrar runt några vilna tag, men de har blivit sköra av regn och nästan med det samma rivs de loss och seglar iväg på det grumliga dikesvattnet. Gilbert blir sittande i gräset med hjälplöst hängande armar. Plötsligt börjar han gnälla och morra förtvivlat mellan tänderna som slaktarns gamla tik Bessie, när de stora pojarna jagar henne.

◇

Bakom snåren av albuskar och vide skymtar ån. Det milda porlandet fyller luften, men bakom dammluckorna stiger det häftiga dånet av virvlande vattenmassor och oberoende av åns vänliga småprat vältrar alltjämt svartblå åskmoln upp över skogsåsen. På samma sätt är det för Gilbert. Han har alltid vetat att det bortom tryggheten funnits något främmande, som när som helst kunnat rusa fram och ta honom.

— Du får säkert bra! har tant Vera försäkrat ibland om kvällarna med Gilberts repiga näve i sin. — Du ska veta, hon är din riktiga mamma och en dag kommer hon och vill ha dej tillbaka. Hon är bara ute i främmande land. Långt borta. Hon har haft det svårt med pengar — och annat också. Vi har inte hört av henne på länge nu. Men en dag kommer hon och frågar efter Gilbert. Och då måste vi låta henne ta dej.

◇

Och tant Vera har haft den där underliga rösten, som är så olik hennes vanliga varma, stillsamma. När hon låter så där, känner Gilbert Skräcken. Han vill krypa in i tant Veras mjukhet och gömma sej. Skräcken kan inte hitta honom bakom hennes skyddande utbredda armar.

— Hon kan inte ta mej från pappa och

mamma! har Gilbert mumlat med munnen mot tant Veras bröst.

— Det är inte värt du kallar oss så! har tant Vera sagt med låg röst och strukit honom över håret. Det är bäst säja tant och farbror som förut. Vi har inte fått adoptera dej.

— Adoptera, va är det?

Tant Vera hade knäppt några knappar i hans skjorta och slätat lakanen. Hon hade inte svarat. Han hade inte fått veta det.

Åskan mullrar dovt över Rävberget. Det kommer ett häftigt vindkast som före regn. Gilbert darrar till och tittar skyggt mot himlen. Men strax efter slänger han sej på magen och kryper med metspöt i handen genom den täta buskvegetationen ner mot ån. Han är Svarte Pantern och är inte rädd, varken för åska eller det främmande. Han är sin egen och tänker inte gå härifrån, förrän varje spår av främmande vädrats ut ur hans wigwam.

Gilbert står där bredbent i strandgräset, plutar med mun och håller ögonen på det guppande flötet. Han undviker att titta upp mot de mörka molnen över skogskanten. Bara detta att han inte får vara här, men ändå är här, ger honom en känsla av makt. I natt ska han sova i ladan. Han ska leva på fisk och äpplen. Han ska hålla sej gömd här tills han börjar skolan. Då ska han be att få sitta i bänken bredvid Peter. Och medan Peter får frågan av fröken, ska Gilbert sitta där och titta på Peters födelsemärke bakom örat. Han vet allt om saker och personer här. Han är förtrogen med dem inne i sömnen till och med. Håller händerna krampaktigt knutna i sin dröm om en hop minnen.

◇

Den främmande finns inte med i dem. Några fotografier, ett par brev med utländska frimärken och raspig stil, som tant Vera stapplande försöker tyda med glasögon på näsan... Det räcker inte att knyta nävarna omkring. Solen kikar i samförstånd på Gilbert mellan träden, gyllne och prickig av knott. I nästa ögonblick slukas den upp av en stor, svart molnvarg. Skuggan kommer tassande över ån och flåsar kallt över Gilbert. Hjälplöst tittar han upp mot himlen. Några tunga regndroppar faller över pannan på honom.

Åskan och hungern driver honom hem. Vid staketet stoppar han undan metspöt och ålar sej genom rabarberskogen igen. Alldeles som en Jo-Jo pendlande i sin gummisnodd, tvingas han obönhörligt tillbaka till utgångspunkten.

Han klättrar upp i äppelträdet till sin trädgrotta. Fönstret till hans rum är stängt nu, troligen för åskan. Dit in kan den inte komma. Det ser lockande och skönt

ut därinne. Han lyssnar efter steg, men hör bara det hårda bolldunket och tjuten från de stora killarna nere vid idrottsplan. Och så åskmullret över fältet.

◇

Just som Gilbert är färdig att glida ner från trädet, hör han rösterna igen, den här gången från oförberett håll. De kommer från trädgården. Ökar i styrka, kommer närmare, växer upp emot honom. Han sitter där tätt tryckt mot trädstammen, blundar och väntar. Över honom fläker åskdundret sönder tystnaden och under honom öppnar sej Skräcken som en avgrund. Jag är en fågel tänker han, en fågel som flyger min väg. Men uppåt ville han inte flyga, där slukar honom de morrande molnvargarna. Och flaxade han ut över rabarberskogen, ska rösterna därnere fånga upp honom. Jag finns inte, tänker han, jag är en bit bark eller en larv inuti barken.

Han snyftar till och öppnar ögonen för att se, hur mycket som är verklighet. Försiktigt sneglar han ner mot marken.

Han har den främmandes ansikte alldeles under sej mellan sina sönderskavda knän. Det skjuter upp mot honom som på en vajande stängel och ingen kan se om det är vackert eller fult. Det är bara främmande och tränger oombett in i hans gröna trädgrotta. Gilbert följer en plötslig ingivelse och spottar rakt ner på det uppåtvända ansiktet.

◇

— Gilbert! säger tant Vera. Men det finns ingen riktig vrede i hennes röst. — Den främmande far med en näsduk över kinderna, hon är våt av Gilberts saliv. — Kom ner nu, Gilbert lille. Kom till din mamma!

Han öppnar munnen för att skrika. Men i detsamma halkar hans svettiga nävar, han tappar taget och rutschar utför stammen ner på marken.

Nu har han den främmande rakt över sej, där han ligger på rygg i gräset. — Gå! flämtar han och känner samtidigt en skärande smärta i ena höften. — Gå, otäcka skalbagge!

— Gilbert — det är ju din mamma. Du va hos mej tills du va två år. Minns du inte din lilla mamma, Gilbert?

— Du ska gå, hör du inte! Skalbagge där.

Och sen jämrar han för smärtan igen.

— Gilbert, gör det mycket ont? — Det är tant Vera. Och då känner Gilbert att han får saltsmak i munnen och ögonen blir vattniga.

Forts. å sid. 24

egen del. Men hur i all världen kunde dom båda två se exakt lika hängfärdiga ut! För den ömsesidiga sympatin var ingenting att ta miste på. Jag sa nånting väldigt dumt om att Peter fått nån sorts skräck för längre skogspromenader, och då jag såg hur "nattviolen" skiftade färg, blev ömsom röd och ömsom vit, gjorde jag nånting ännu dummare. Jag tog min största abborre, räckte henne den och sa att det kunde smaka med färsk abborre till middag etc. Hon tog den först, höll den liksom alldeles frånvarande mellan händerna, sen släppte hon den i isen som om de utspärrade fenorna stuckit henne, högg tag i skidstavarna och for iväg som om hon gripits av skräck eller panik vid åsynen av abborren.

◇

Är romansen inte märkvärdigare än andra ungdomsdårskaper, kan gott sättas streck för den. Men nu fanns det något i den här historien som förföljt mig genom åren. Dels var det kanske mitt eget dumma handlande den där gången där borta på isen, dels också något jag aldrig lyckades få klarhet i, något jag visste måste ha hänt, något ovanligt — men vad? Många gånger, då jag sitter och läser deckare på tåg har plötsligt historien gjort sig påmint och underligt nog kom svaret på gåtan just under en tågresa, många år bortom ungdomstrapatser och romanser.

◇

Enkelt och kort, som påhittat. En dam kommer in i kupén, där jag ensam ruvar över en tidning. Man lyfter som vanligt är upp kappsäcken i hyllan. Svårt också att vara så vanligt likgiltig då man är bara två i kupén. Ord växlas, om likgiltiga ting, men under likgiltigheten borrar spiralen av ett minne sakta upp. Den där minnesprocessen måste ha varit ömsesidig för damen får också något sökande i blicken, som om också hon letade efter en tråd. Tafatta ord från båda håll. Och så upplösningen med en enda gång: — Minns du... minns du... flickan med löss i håret! Rakt på sak utan omskrivning. Så enkelt, så banalt! Gubben, jägmästarn, hade samlat på mycket och i alla hans hudar och fällar hade lössen under en lång tid

— Jag kan inte röra mej, snyftar han. — Det kan jag inte. Då måste jag väl ligga i min säng i mitt rum. Då går det inte att flytta på mej, eller va?! Jag måste ligga där jämt.

— Föll du med flit, lille Gilbert? frågar farbror Knut lågt i hans öra.

— Den otäcka skalbaggen ska gå! hic- kar Gilbert och svarar inte på vad farbror Knut säger. Det främmande ansiktet suddas ut och blir mindre mot de gungande trädgrenarna.

— Det var tråkigt det här... mycket tråkigt! hör han rösten mitt i en åskskräll. Och så tant Vera med oväntad iver efter all trötthet på sista tiden: — Vi kan väl inte tvinga. Om han nu tar det så här. Han har nog hunnit bli fäst vid oss, se. Vore det inte bäst om det fick bli som förut? Att Nilma låter honom stanna, menar jag... När han nu tar det så här.

Regndroppar börjar stänka över Gilberts kinder. Osäkerhet och spänning löses upp i strilande vatten. Den främmandes ansikte blir vått och formlöst och tyllhatten flaxar som trasigt silkespapper.

◇

— Nu kommer regnet, här kan vi inte stå, vi måste se till att få in honom. Inte för att jag tror det är något farligt, men det är väl ändå bäst du ringer till doktorn, Knut. Var inte rädd, Gilbert. Farbror Knut ska bära dej upp på ditt rum och lägga dej till sängs.

Och sen kommer virvlarna och vattenringarna och för honom med sej ut på ett

som änkeman hunnit få ett nära nog outrotligt fäste. Något en flicka från stan inte var så hemmastadd i. De lössen spräckte romansen mellan två unga människor. En romans som troligen annars slutat på ett mera vanligt sätt. Slutbeviset på vad som satt Peter i panik, min tuffe ungdomsvän som aldrig missade en straffspark, när det gällde, var äntligen funnet. I regel drog han det längsta strået i övriga livets skiften också, så långt jag kan minnas honom. Det var bara lössen, från de svenska björnarna eller från dem i Kanada i jägmästargården spelar mindre roll, som rådde på honom. Jag gissar att Peter vid mognare ålder ännu hyser någon sorts outrotligt hat till skinnfällar. Men flickan med löss i håret blev fint gift i alla fall anförtrödde hon mej innan tåget var framme vid hennes station.

Om behovet av stöd till tidskrifter för kulturella och sociala frågor

Jag har den uppfattningen att tidskriftsorgan för allmän debatt och kritik i politiska, sociala och kulturella frågor spelar en mycket stor roll för idélivet och för den demokratiska opinionsbildningen i vårt land — troligen en växande roll, eftersom de inlägg som förekommer ges en mycket effektiv spridning i andra hand när de tas upp i rikstidningarna och i radio- och televisionsprogram. Det synes också uppenbart, bl. a. genom de nedläggningar av tidskrifter som ägt rum och av vad som redovisas i de berörda ansökningarna om stöd, att betydande ekonomiska svårigheter möter tidskriftsledningarna i deras strävan att fortsätta utgivningen av sådana tidskrifter med värdefullt innehåll, som får betraktas som en nödvändig förutsättning för ett gott kulturklimat. Jag finner det därför angeläget att ökade förutsättningar nu skapas för sådant tidskriftsstöd som här åsyftats. Jag vill erinra om att visst stöd för innevarande budgetår utgår till tidskriften Ord och Bild från förevarande anslag. Efter prövning i varje särskilt fall bör bidrag kunna lämnas också till andra tidskrifter av hög kvalitet. Bidragen bör gälla publikationer, som med sitt huvudsakliga innehåll vänder sig till en allmän publik med samhällsinformation, ekonomisk, social eller kulturell debatt eller som huvudsakligen ger utrymme för analys och presentation inom de skilda konstarternas områden. Under detta anslag beräknar jag för nästa budgetår ett belopp av 200.000 kr för tidskriftsstöd.

(Bilaga 10 till Statsverkspropositionen
Ecklesiastikminister Ragnar Edenman)

grönt vatten med solreflexer. Händer bör över okända undervattensrevlar och hindrande bråte.

Askan dundrar till, men farbror Knuts armar är omkring honom. Och tyllhatten blåser bort i åskskrällen och förintas.

Prenumerera på

Status

ÄMNESOMRÅDE

**SOCIALPOLITIK
SOCIALMEDICIN**

Riksförbundets för Hjärt- och Lungsjuka lokalföreningar

BLEKINGE LÄN

K

Blekinge Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Box 95, Karlskrona. Ordf. Alva Bengtsson, Gustavsborgsväg. 19, Karlshamn. Tel. 0454/115 66.

Fur: Furs Patientförening. Tel. Karlskrona 0455/970 70.

Karlshamn: Ordf. Klas Andersson, Kolonigat. 13.

Karlskrona: Ordf. Axel Hansson, Mariebergsväg. 22, Gullberna. Tel. 0455/220 39.

Ronneby: Ordf. Eric Andersson, Snäckeg. 4. Tel. 0457/114 89.

GOTLANDS LÄN

I

Gotlands Konvalescent- och Patientförening, Adelsгат. 19, Visby. Tel. 0498/128 38. Ordf. Åke Svensson, Ölandsgat. 21, Visby. Tel. 0498/148 75.

GÄVLEBORGS LÄN

X

Gävleborgs Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Holger Hansson, Våpnargat. 8 A, Gävle. Tel. 026/11 48 43.

Gävle: Korr. B. Fast, Jägargat. 18 C, Gävle 8. Tel. 026/12 14 71.

Hofors: Ordf. Erik Karlsson, Björkhagsgat. 36. Tel. 0290/202 71.

Hudiksvall: Korr. Lars Rönn, Box 6, Stocka 1.

Ockelbo: Ordf. Thorsten Andersson, Box 115, Norrsundet. Tel. 0297/221 54.

Sandviken: Ordf. Knut Elfström, Polhemsgat. 11 A. Tel. 026/536 09.

Strömsbro: Selggrens Sjukhus Patientförening. Tel. 026/294 75.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

O

Hjärt- och Lungsjukas Samorg. i Göteborgs och Bohus län (Hälso), Packhusplatsen 2, Göteborg C. Tel. 031/11 96 02.

Göteborg: Fritidshemmet, Stigbergsliden 10, Gbg V. Tel. 031/14 96 69.

Göteborg 17: Patientföreningen, Renströmska sjukhuset.

Rävlanda: Patientföreningen, Sanatoriet.

Svenshögen: Patienternas Självhjälpskassa, Lungkliniken. Tel. 190.

HALLANDS LÄN

N

Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorg. Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksväg 14, Falkenberg. Tel. 0346/129 86.

Falkenberg: Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksväg. 14. Tel. 0346/129 86.

Halmstad: Ordf. Göte Svensson, Linehedsväg. 23. Tel. 035/156 80.

Varberg: Ordf. Arvid Andersson, Ö. Vallgat. 58. Tel. 0340/123 04.

JÄMTLANDS LÄN

Z

Jämtlands Läns Konvalescentförening, Box 139, Östersund. Tel. 063/163 81. Ordf. Sven Widgren, Biblioteksgat. 37 B. Tel. 063/215 89.

Östersund: Sollidens Patienters Understödsförening.

JÖNKÖPINGS LÄN

F

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Postfack 658, Jönköping 3. Ordf. Josef Svensson, Gröna Gatan 22 B. Tel. 036/11 37 66.

Eksjö: Lungklinikens Patientförening. Tel. 0381/130 10.

Jönköping: Ordf. Oscar Liljengren, Karbingat. 16. Tel. 036/12 58 18.

Värnamo: Ordf. Erik Ström, Åkersberg. Tel. 0370/131 64.

KALMAR LÄN

H

Kalmar Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Carl Hellström, Ståthållaregat. 13, Kalmar. Tel. 0480/147 37.

Kalmar: Ordf. John Carlsson, Sjöbringsväg. 3. Tel. 0480/114 33.

Målilla Kyrkby: Målilla Patienters Understödsförening. Tel. 0495/208 00.

Nybro: Ordf. Eric Robertsson, Pl. 1016, Brokagärde. Tel. 0481/105 44.

Oskarshamn: Sekr. Irma Carlsson, Alléväg. 11 C. Tel. 0491/108 90.

Vimmerby: Korr. Gösta Svensson, Granväg. 1, Hultsfred. Tel. 15 23.

Västervik: Sekr. Rune Claesson, Bangat. 12 C. Tel. 0490/149 13.

Öland: Ordf. Carl Nyhlén, Solhem, Lötorp. Tel. Öland 0485/231 42.

KOPPARBERGS LÄN

W

Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Erik Skoog, Box 259, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/322 43.

Borlänge: Ordf. Knut Björnstad, Box 13, Märkargatan, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/327 90.

Borlänge 2: Borlänge Silikosförening. Ordf. Karl-Henrik Andersson, Box 3285. Tel. 0243/175 19.

Falun: Ordf. Arne Jonsson, Gammelväg. 26. Tel. 023/156 54. Högbo Patientförening, Falun. Tel. 023/181 50.

Ludvika: Ordf. Alvar Fredriksson, Digeråla, Sörvik. Tel. 0240/391 16.

KRISTIANSTADS LÄN

L

Kristianstads Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Elliott Nylander, Västerborg 2 A, Hässleholm. Tel. 0451/129 90.

Broby: Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby. Tel. 44.

Hässleholm: Ordf. Ragnar Nilsson, Stenbocksgat. 16 C, Tyringe.

Klippan: Ordf. Nils Andersson, Nygårdsväg. 3. Tel. 0435/124 89.

Kristianstad: Ordf. Gösta Björck, Box 2215, Vä. Tel. Kristianstad 044/360 71.

Simrishamn: Ordf. Gunnar Graham, Kv. Mossen 14, Kivik. Tel. Simrishamn 0414/702 30.

KRONOBERGS LÄN

G

Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län, Pär Lagerkvists Väg 3 A, Värjö. Korr. Stig Karlsson, Alsborg, Helgevärma. Tel. Värjö 0470/601 07.

MALMÖHUS LÄN

M

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län, Almbacksgat. 2 B, Malmö C. Tel. 040/157 95.

Eslöv: Gottfrid Hansson, Brödåkra, Löberöd. Tel. Eslöv 0413/302 66.

Hälsingborg: Hövidsmansgat. 4. Tel. 042/108 43.

Ordf. Johan Andersson, Mell. Stenbocksgat. 19 A. Tel. 042/289 17.

Höganäs: Korr. Anna Bengtsson, Svarvaregat. 4 A. Tel. 042/429 91.

Landskrona: Midhemsväg. 31. Ordf. Evert Mathiasson, Hantverkaregat. 42 A. Tel. 0418/131 46.

Lund: S. Stationen, S. Esplanaden. Tel. 0412/149 90. Ordf. Gunnar Karlsson, Dag Hammarskjölds Väg 5 C. Tel. 0412/192 58. Patientföreningen Lungkliniken, Avd. C. Korr. Birgitta Möller, Parkväg. 7 B, Lund.

Malmö: Almbäcksgat. 2 B. Tel. 040/11 57 95. Ordf. Tore Leijon, Erikslustv. 6 C, Malmö V. Tel. 040/91 47 04. Pat.-fören. Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö. Tel. 040/800 00.

Orup: Pat.-fören. Nyttä och Trevnad, Orupssjukhuset. Tel. 0413/252 81.

Skurup: Ordf. Anders Edbåge, Jonstorp, Skurup. Tel. Ystad 0411/460 32.

Trelleborg: Ordf. Bengt Jarnhäll, Parkgat. 11. Tel. 0410/131 98.

Ystad: Ungdomsgården, Piparegr. Ordf. Per-Erik Olsson, Horsagat. 15. Tel. 0411/140 49.

NORRBOTTENS LÄN BD

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Norrbotten. Ordf. Bror Ek, Stationsgat. 24 B, Luleå. Tel. 0920/152 38.

SKARABORGS LÄN R

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka, Postfack 16, Skövde 1. Tel. 0500/805 70.

STOCKHOLMS STAD A

Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm, Majorsg. 12 I, Stockholm Ö. Tel. 08/61 04 14 och 61 05 95.

Fhlis, Majorsgat. 12, I. Ordf. Lennart Åkerström, Knyppplerskeväg 23, II, Bromma. Tel. 08/26 40 68.

S:t Görans Patientförening. Ordf. Bertil Hammarlund, Kammakaregat. 70, 2 tr, Stockholm C. Tel. 08/67 87 25.

Uttran: Söderby Patientförening, Uttran 2. Tel. 0753/309 20.

Hedemora: Tjárnans Patientförening.

STOCKHOLMS LÄN B

Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län, Algat. 3, Solna. Tel. 08/27 81 13.

Uttran: Patientföreningen, Uttrands Sjukhus, Uttran. Tel. 0753/304 83.

SÖDERMANLANDS LÄN D

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanlands län. Ordf. Erik Norgren, Juniväg. 7, Eskilstuna. Tel. 016/134 72.

Eskilstuna: Ordf. Erik Norgren, Juniväg. 7, Eskilstuna. Tel. 016/134 72.

Lungkliniken Pat.-fören. Ordf. Arne Lundh, Stenkvistaväg. 9, Eskilstuna 3. Tel. 016/390 18.

Katrineholm: Ordf. Börje Hedlund, Bieväg. 8 B.

Nyköping: Ordf. Helge Eriksson, Fruängsgat. 10. Tel. 0155/190 55.

UPPSALA LÄN C

Uppsala Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Gunnar Ericsson, Björklänge. 5 B, Björklänge.

Enköping: Ordf. Hans Forsberg, Tärbygat. 4. Tel. 0171/314 32.

Uppsala: Ordf. Mary Schelin Gröna Gatan 23 C. Tel. 018/11 65 38. Patientföreningen vid Lungkliniken avd. 41, Uppsala. Tel. 018/13 92 00.

VÄRMLANDS LÄN S

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län. Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C, Hagfors. Tel. 0563/121 82.

Arvika: Ordf. Sonja Johansson, Bosebyn, Arvika. Tel. 0570/350 51. Pat.-fören. Enighet, Lungkliniken, Arvika. Tel. 0570/131 00.

Hagfors: Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C. Tel. 0563/121 82.

Karlstad: Ordf. Karl Jansson, Lövnäs, Box 7, Hammarö. Tel. 054/252 08.

Kristinehamn: Ordf. Alma Hellström, Högåsgat. 12. Tel. 0550/116 20.

Säffle: Ordf. Sigvard Berglund, Huldraftigen 7. Tel. 0533/139 00.

VÄSTERBOTTENS LÄN AC

Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralorganisation. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. Umeå 090/404 23.

Byske: Ordf. Erling Lundsten, Åbyn, Brännfors. Tel. Brännfors 80.

Hällnäs: Patientföreningen, Hällnäs 2. Tel. 500.

Lycksele: Bången, Box 375. Ordf. Arne Årebrand, Box 2014. Tel. 104 33.

Tärna: Ordf. Bernhard Karlsson, Ström, Joeström.

Umeå: Ordf. Florence Persson, Böleväg. 31. Tel. 090/191 27.

VÄSTERNORRLANDS LÄN Y

Västernorrlands Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Lars Norberg, Fack 1, Indal. Tel. 060/921 70.

Sundsvall: Ordf. Ossian Gustavsson, Västra väg. 16. Tel. 060/550 16. Patienternas Understödsförening, Sanatorium, Sundsvall.

Örnsköldsvik: Ordf. Gunnar Nyberg, Box 1321, Gullänget. Tel. 0660/197 81.

Föreningen Nyttä och Nöje, Box 129, Örnsköldsvik.

Österås: Patientföreningen, Österåsens Sanatorium. Tel. Sollefteå 0620/230 90.

VÄSTMANLANDS LÄN U

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanlands län, Haga Parkgat. 5, Västerås. Tel. 021/420 33. Ordf. K. A. Berglund, Kaserngat. 11, Västerås. Tel. 021/197 31.

Fagersta: Korr. Karl Bengtsson, Benningväg. 19, Fagersta 2. Tel. 0223/144 80.

Köping: Marieborgsväg. 9. Tel. 0221/103 11. Ordf. Rune Degerman, Pungboväg. 24.

Västerås: Aros, Haga Parkgat. 5. Tel. 021/420 33. Ordf. Bertil Alvebris, Tråddragargat. 27 D. Tel. 021/463 33. Patienternas Understödsförening, Lungkliniken, Västerås. Tel. 021/371 00.

ÄLVSBORGS LÄN P

SÄLKO, Postfack 216, Borås. Ordf. Herbert Ahlqvist, Akvilejagången 31, Borås. Tel. 033/200 02.

Borås: Pat.-fören. Skogsblomman, Lungkliniken Västeråsen.

Skene: Marks Konvfören., Box 10, Skene. Ordf. Sten Salomonsson, Källdalen 3, Skene. Tel. 0320/409 73.

Åsunden: Patienternas Understödsförening, Sjö-Gunnarsbo Sjukhus.

ÖREBRO LÄN T

Örebro Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Hj. Bergmans Väg 30. Korr. Valter Svärd, Box 167, Degerfors. Tel. 0586/407 49.

Garphyttan: Patientföreningen, Garphytte Sjukhus. Tel. 019/980 20.

Karlskoga: Skogsrundan 14. Tel. 0586/370 78. Ordf. Gunnar Andersson, Doberväg. 13 B, Bofors. Tel. 0586/348 80.

Örebro: Postfack 378. Ordf. Åke Ohlsson, Trumpetargat. 9 B. Tel. 019/12 84 27.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN E

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 013/244 40. Ordf. Gustav Somdahl, Garvaregat. 12, Linköping. Tel. 013/12 13 50.

Kolmårdssjukhuset: Kolmårdspatienternas Intresseförening. Tel. 011/914 00.

Linköping: Korr. Göte Nordberg, Prästbolsgat. 1. Tel. 013/12 67 42.

Norrköping: Skolgat. 3. Tel. 011/230 19. Ordf. Sven Lönnqvist, Albrektsväg. 101. Tel. 011/264 15.

NYHYTTAN

Kurort och enskilt sjukhem

Behandling av invärtes sjukdomar, blodtrycks-, hjärt-, mag-, tarmsjukdomar och reumatiska åkommor.

Konvalescens och rekreation.

Moderna vatten-, ljus-, elektriska-, massage- och dietbehandlingar.

Läkare: Med. dr GUNNAR SMÅRS

Begär prospekt. Tel. Nora 0587/604 00.

Rumsbest. säkr. 10—12.

Postadress: JÄRNBOÅS.

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Våduren 21
ESKILSTUNA

Tel. 313 64

Borås Exportaffär

Köpare till

Järn- och Metallsrot samt Textilavfall

Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

BORÅS

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad

BODEN

Strandplan 5. Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

EN NY DIETBOK

från

CHRISTOFERS

Lisa Mar och Dr med. H. Oehl

"Rätta Ris-rätter"

vid hjärtsjukdomar och blodcirkulationsrubbingar — njursjukdomar — avmagringskurer — skonkost för lever, galla, mage och tarm.

85 recept - dagsschema för diet ca 45 s. hft. kr 9:50

Kan köpas i hälsokostaffärer, bokhandeln eller direkt hos oss.

Till Christofers Bokförlag AB, Kungsgatan 56, Stockholm C
Undertecknad beställer härmed för omedelbar leverans
..... exemplar av RÄTTA RIS-RÄTTER till ett pris
av kr 9:50 per exemplar, exkl. oms. och sped.-kostnader
att betalas mot postförskott.

NAMN .....

ADRESS .....

POSTADRESS .....

TEL. ....
(v. g. texta tydligt)

Underskrift

Prenumerera på

Status

ÄMNESOMRÅDE

SOCIALPOLITIK — SOCIALMEDICIN

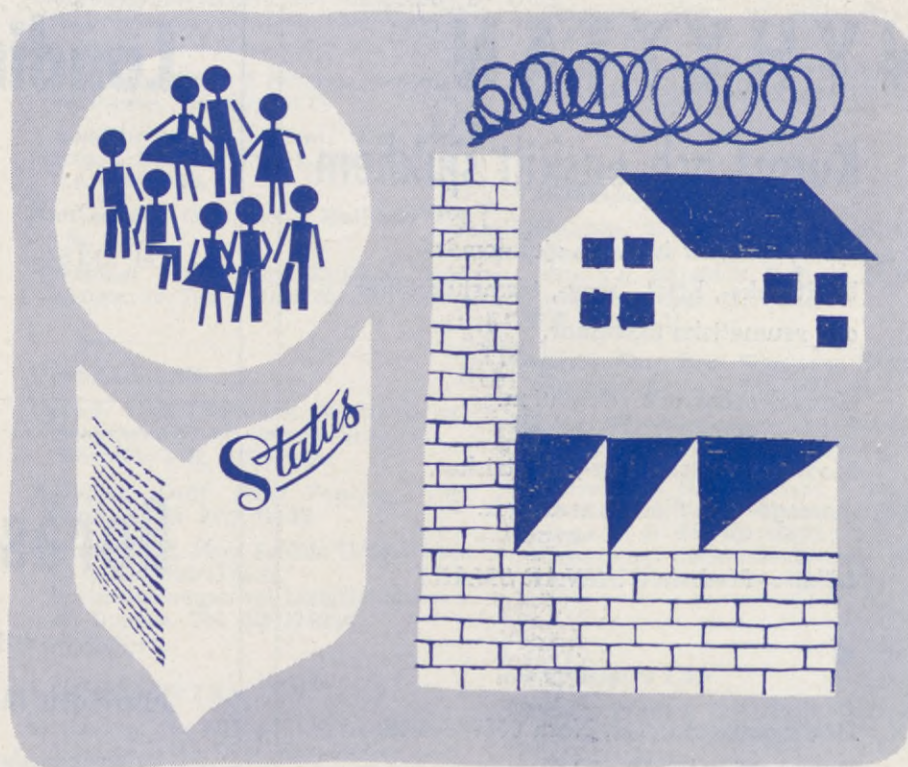
Det händer

mycket - - - - ->

på

handikappområdet

under 1966!

RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

Sedan mer än 25 år tillbaka i tiden har STATUS varit ett språkrör för långtidssjuka och handikappade i vårt land.

RHL VERKAR FÖR

större förståelse för de "tysta" handikappproblemen som de hjärt- och lungsjuka har. Problem som inte märks så mycket utåt.

Följ vad som händer på det socialmedicinska fältet genom att prenumerera för hela året. Sätt in 15 kr på postgiro 95 00 11, adress Tidskriften Status, Box 3196, Stockholm 3.

- Social kartläggning av hjärt-kärlsjukas problem.
- Stöd åt handikappvänlig företags- och bostadsplanering.
- Transportservice för handikappade som bor i glesbygder eller är isolerade.
- Rehabilitering och arbetsvård oavsett bostadsort.
- Rikare fritid. Tillgång till kulturella värden. Fritids-, förenings- och hobbylokaler åt handikappföreningarna.

För beloppet 15 kr får ni 9 st. aktuella månads-tidskrifter och Status julnummer under 1966!